

Книга-календар
Харків

2022

ВЕЛИКІ ЗЕМЛЯКИ: *Григорій Сковорода*

2022

	СІЧЕНЬ ЯНВАРЬ JANUARY	ЛЮТИЙ ФЕВРАЛЬ FEBRUARY	БЕРЕЗЕНЬ МАРТ MARCH	КВИТЕНЬ АПРЕЛЬ APRIL	
Пн	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25	Mo
Вт	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26	Tu
Ср	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27	We
Чт	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28	Th
Пт	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29	Fr
Сб	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30	Sa
Нд	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24	Su
	ТРАВЕНЬ МАЙ MAY	ЧЕРВЕНЬ ІЮНЬ JUNE	ЛИПЕНЬ ІЮЛЬ JULY	СЕРПЕНЬ АВГУСТ AUGUST	
Пн	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	Mo
Вт	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	Tu
Ср	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31	We
Чт	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	Th
Пт	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	Fr
Сб	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	Sa
Нд	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	Su
	ВЕРЕСЕНЬ СЕНТЯБРЬ SEPTEMBER	ЖОВТЕНЬ ОКТАБРЬ OCTOBER	ЛИСТОПАД НОЯБРЬ NOVEMBER	ГРУДЕНЬ ДЕКАБРЬ DECEMBER	
Пн	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	Mo
Вт	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	Tu
Ср	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	We
Чт	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	Th
Пт	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	Fr
Сб	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	Sa
Нд	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	Su

Лебединський міський
художній музей
ім. Б.К. Рудиса

ВЕЛИКІ ЗЕМЛЯКИ: Григорій Сковорода

Григорій Сковорода у проєкті «Великі земляки»

Проєкт «Великі земляки» засновано творчим клубом «Гостинна на Дворянській» та культурно-діловим центром «Рубаненко і партнери» у 2015 році до 25-річчя Незалежності України. За час існування проєкту вже відбулися виставки, присвячені родині Алчевських, Максиміліану Гельфериху, харків'янам — засновникам медичних шкіл, університетському архітектору Васильєву, графському роду Капністів.

Продовження яскравих історій про земляків — це амбітний історико-документально-художній проєкт «Великі земляки: Григорій Сковорода».

У 2022 році все прогресивне людство відзначатиме 300-річчя видатного українського філософа Григорія Сковороди, і ми сподіваємося, що зробимо свій малий внесок до цієї всевітньої акції пам'яті.

Основна ідея проєкту 2021–2021 років — дослідити сліди Сковороди, які він залишив на Слобожанщині. Постає Григорія Сковороди перетворилась в нашу свідомість на міфічний образ, відірваний від історії сіл і містечок, де він бував. У більшості випадків нам невідомо, яким чином він діставався до потрібного йому селища, якими стежками, шляхами він йшов, де міг напиться води з криниці, де зупинитися на ночівлю? Нашим завданням було вписати мандрівного філософа в географію Слобідської України.

Партнери проєкту: Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди, Чорнухинський літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди, Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», Харківський художній музей, Лебедівський міський художній музей імені Б.К. Руднева, Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка, Харківська дитяча художня школа No1 ім. І.Ю. Рєпіна.

Перше засідання оргкомітету виставки
«Великі земляки: Григорій Сковорода».

Урочісте відкриття виставки в культурно-діловому
центрі «Рубаненко і партнери»

На виставці «Гостинна осінь» після засідання
авторського колективу книги-календаря

З одного боку, вписати ці дороги в реальну історію подорожей Сковороди, зробити його ім'я близьким для нас, пересічних слобожан, а не тільки для елітарних філософських кіл, які чітко фіксують його здобутки як мислителя. Також були люди, із якими Сковорода спілкувався, бував у них, жив у маєтках, на пасіках, хуторах. Їх біографії недостатньо вивчені. Чому не спробувати розкрити хоча б частково в біографіях цих людей їх дружні стосунки з Григорієм Савичем? Уважити не філософа Сковороду з його роздумами про всевіт, а живу людину, через його шляхи і оточення. З іншого боку, неможливо відокремити особистість Григорія Сковороди від сучасності, потрібно приділити увагу увічненню пам'яті про нього, зацікавити молодь життям і спадщиною видатного українця. Для цього ми організували пересувну виставку і численні зустрічі з глядачами в місцях розташування наших партнерів.

На наш погляд, виконуючи таке завдання, авторський колектив проєкту не повторювався, а зробив маленькі відкриття, розвіяв деякі усталені легенди і, головне, залучив до вивчення постаті Сковороди не тільки фахівців, а більш широке коло людей.

Куратори проєкту:
Андрій Парамонов —
від ГО клубного типу
«Гостинна на Дворянській»

Людмила Рубаненко —
від КДЦ «Рубаненко і партнери»

Мапа Харківського намісництва 1787 року

Рукописна мапа була додатком до рукописного ж Топографічного опису Харківського намісництва 1787 року. Рукопис зберігався у колишнього міського голови Георгія Урюпіна, і його міг би тримати в руках і Григорій Савич Скворода. На малі показані різними кольорами 15 повітів, які входили до складу Харківського намісництва. Нами показані населені пункти, у яких перебував у різні часи Григорій Скворода.

Оригінал мапи зберігається у Державному архіві Харківської області.

Вперше мапу подорожей Україною Григорія Савича Сквороди склав доктор філологічних наук Леонід Махновець, вона була опублікована у 1972 році в його дослідженні «Григорій Скворода». З того часу цю мапу неодноразово переброяли інші дослідники, але суттєво вона не змінювалась.

План міста Харкова 1767 року

План розроблений першим губернським архітектором Іваном Вільяновим для Хроногеографічного опису міста Харкова. Нами позначені місця, які міг відвідувати Григорій Савич Сковорода під час перебування у Харкові, зокрема: Покровський колегіумський монастир, Покровський та Успенський собори, Миколаївська, Дмитрівська, Різдвяна та Троїцька церкви, «прибавочні» класи, губернська аптека, будинки купців Карпова, Урюпіна, священників Базилевича та Курдюмова.

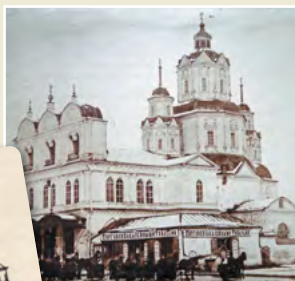
Оригінал мапи зберігається у Російському державному історичному архіві (м. Санкт-Петербург).

М. Литвин. Покровський монастир, при якому працював Харківський колегіум. Ліногравюра, 1972 рік.
З колекції Чорнухинського літературно-меморіального музею Г.С. Сквороди

Надбрамна вежа Покровського монастиря, на другому поверсі якої була бібліотека. Реконструкція А. Парійського

Стара Миколаївська церква.
Фото 1880-х років

Сквородинівські адреси в Харкові

Харків — особливе місто в житті Григорія Сквороди, уперше він побачив його у 1759 році, коли почав викладати у Харківському колегіумі. У Харкові мав багато друзів і приятелів із різних станів. По-перше, серед інших педагогів колегіуму, із якими він жив поруч в окремому корпусі келій Харківського Покровського колегіумського монастиря. Це префект Лаврентій Кордет, протоієрей Петро Ковалинський, Іван Двигубський. По-друге, серед священників — це і Стефан Базилевич, і Петро Правицький, і Борис Енкевич. По-третє, серед учнів, які походили зі священницьких родин, — це Яків Правицький, Василь Білозерський, Максим, Григорій та Михайло Ковалинські, Олексій Базилевич, Микола Завадовський, Василь Земборський. А ще купецтво та деякі представники чиновництва.

У Харківській фортеці Скворода, звичайно ж, бував і в старому і новому Успенському соборі, але більшість служб, які мав би відвідати Григорій Савич, проходили у соборі Покровського монастиря. У цій же частині міста він бував у гостях у священника Стефана Базилевича,

ча, губернатора Євдокима Щербініна та майора Петра Щербініна, священника Іоанна Гилевського та протопопа Федора Жабокрицького. Навпроти Покровського монастиря було велике дворове місце купця Артема Карпова, яким пізніше володів Пашенко-Тряпкін.

У сучасному провулку Короленка розміщувалися «прибавочні» класи, де також викладав Григорій Скворода. Поруч була стара Миколаївська церква, збудована у 1764–1770 роках, яка нагадувала Покровський собор у монастирі.

Одним із представників купецтва, із яким спілкувався Скворода, був путивльський купець Георгій Георгійович Урюпін, у якого Григорій Савич купував папір та інші канцелярські товари. Він проживав на Шаповалівській вулиці — тепер це частина Московського проспекту. Його двір був приблизно там, де сучасні будинки № 3 та 5.

На Подолі Григорій Скворода бував у будинках купця Степана Курдюмова та священника Бориса Енкевича. А за річкою Лопань — у протоієрея Петра Антоновича Ковалинського та аптекаря Петра Федоровича Піскуновського.

Андрій Парамонов

52	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
27	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
28	ВІВТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
29	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
30	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
31	П'ЯТИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
1	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
2	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

1 січня — Новий рік

СІЧЕНЬ '22						
Пн	3	10	17	24	31	
Вт	4	11	18	25		
Ср	5	12	19	26		
Чт	6	13	20	27		
Пт	7	14	21	28		
Сб	1	8	15	22	29	
Нд	2	9	16	23	30	

Святогірський Успенський монастир, реконструкція О. Парійського

Миколаївська церква Святогірського Успенської Лаври, фото архімандрита Лазаря (Терещенко), 2021 рік

Святогірський Успенський монастир, вид на Миколаївську церкву з-за р. Сіверської Донець, фото А. Парамонова

Святогірський монастир

Перший біограф Сковороди Михайло Ковалинський серед інших монастирів, які відвідав Григорій Савич на Слобідській Україні, згадує Святогірський Успенський чоловічий монастир, який у 2003 році отримав статус Лаври. Уперше Сковорода міг потрапити до Святогірського монастиря після 1765 року, коли його друг Лаврентій Кордет отримав посаду архімандрита цієї обителі. Це могло статись і пізніше, коли з 1770 року архімандритом монастиря став давній знайомий Сковороди Феофан Федоровський, переведений із Курязької обителі. Під час подорожі до Таганрогу в 1781 році він теж міг відвідати Святогірську обитель, де Федоровський ще був архімандритом. Перебуваючи у Святогірському монастирі, Григорій Савич Сковорода мав би відвідати святиню Слобідської України, яка збереглась до наших часів — Миколаївську церкву на крейдяній скелі. Вона побудована у 1682 році Ця подія

оточена легендами і міфічними переказами, що храм було побудовано за одну ніч, бо церква будувалась у крейдяній скелі над річкою, а наприкінці будівництва крейдяні стіни, які не мали вже ніякого значення зривувати, вранці перед очима подорожніх постав новий храм. «Чудодійна» поява храму не могла не вразити простих людей. Можливо, це подію міг бачити і Григорій Савич, бо цього року він само повертався з Таганрога.

Храм дійшов до нас з багатьма втратами та перебудовами, але і донині він зберіг задум невідомого майстра, який побудував його у традиціях народної дерев'яної архітектури — слобжанської школи будівництва. Він унікальний за конструктивною схемою, гармонійно включає частину давньої печерної церкви Успіння Божої матері, її вівтарну частину і східну баню, які були висічені монахами ще на початку XVII століття і збереглися у крейдяному моноліті.

Андрій Парамонов

1	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
3	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
4	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
5	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
6	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
7	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
8	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
9	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

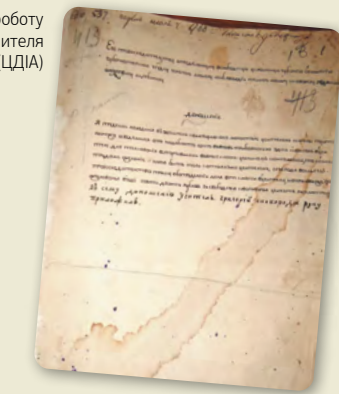
7 січня — Різдво Христове (православне)

СІЧЕНЬ '22	
Пн	3 10 17 24 31
Вт	4 11 18 25
Ср	5 12 19 26
Чт	6 13 20 27
Пт	7 14 21 28
Сб	1 8 15 22 29
Нд	2 9 16 23 30

Генерал-поручник Євдоким Олексійович Щербінін. Невідомий художник 1770-ті рр. Державний Ермітаж

«Доношение» (заява) Г. Сковороди про прийом на роботу в «прибавочних» класах Харківського колегіуму як учителя катехізису. 7 липня 1768 р. (ЦДІА)

Фрагмент експозиції музею в с. Сковородинівка. Картина Г. Томенка «Г. Сковорода в Харківському колегіумі»

Є. Щербінін, Г. Сковорода і «прибавочні» класи Харківського колегіуму

18 січня 1765 р. була утворена Слобідсько-Українська губернія, губернатором якої став Євдоким Щербінін, він обіймав цю посаду до червня 1775 р., а в 1780–1783 рр. був генерал-губернатором Харківського намісництва. 6 липня 1765 року Катерина II видала указ про відкриття при Харківському колегіумі «прибавочних» класів для дітей шляхетства.

Одразу Є. Щербінін запропонував Г. Сковороді посаду вчителя катехізису в «прибавочних» класах, тоді ж філософ створив посібник «Начальная Дверь ко Християнскому Добронравию». Написана в 1766 году для Молодого Шляхетства Харьковской Губернии. А обновлена в 1780 году». Починається ця «методичка» фразою, яку знають усі шанувальники філософа: «Благодарение Блаженному Богу о том, что Нужное сделал нетрудным, а трудное — ненужным», — перекладом сентенції Епікура.

Григорій Савич готовий був викладати свій курс уже 1766 року. Однак владина Порфирій Крайський чинив такий опір створенню класів, що губернатор зміг їх відкрити лише 2 лютого 1768 року. А про те, щоб там працював Сковорода, його преосвященство й чути не хотів. 7 липня 1768 року Крайський помер, і Щербінін того ж дня дав знати Сковороді, що можна писати заяву на роботу. 50 карбованців річного окладу, вільна квартира, 4–6 уроків на місяць по суботах — такі були умови праці. Отже у філософа залишалось багато часу для творчості. Після Крайського єпископом став однокурсник Сковороди Самуїл Миславський, який сприяв розвитку «прибавочних» класів, дружньо ставився до товариша юності, однак був проти того, щоб катехізис викладала світська людина. Наслідком стало те, що Сковорода покинув класи, не дочитавши курс (останній колегіумський документ, у якому згаданий Г. Сковорода, датований 13 квітня 1769 р.). Більше «український Епікур» не служитиме ніде.

Михайло Крasiнoв

2	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
10	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
11	ВІТРОК ВТОРНИК TUESDAY
12	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
13	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
14	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
15	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
16	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

СІЧЕНЬ '22	
Пн	3 10 17 24 31
Вт	4 11 18 25
Ср	5 12 19 26
Чт	6 13 20 27
Пт	7 14 21 28
Сб	1 8 15 22 29
Нд	2 9 16 23 30

22 січня — День Соборності України

Що може зробити пересічній громадянин України для посилення соборності нашої держави? Щонайменше — подружитися з її мешканцями в різних куточках найбільшої країни на мапі сучасної Європи.

А як може сприяти соборності України громадське об'єднання клубного типу «Гостинна на Дворянській»? Також шляхом зав'язування дружніх стосунків з однодумцями в інших регіонах України, і потім спільними зусиллями пропагувати цю ідею серед їх мешканців.

Такі дружні стосунки з'являються при організації пересувних виставок.

Спочатку це були колективні пересувні художні виставки учасників клубу по містах півдня та заходу України — «Лица первой столицы», «Зустріч», «Соборність».

На новому етапі нашого клубного життя ми почали мандрувати Україною за допомогою документально-художніх виставок із проекту «Великі земляки». Першу таку подорож Харківською, Кіровоградською, Київською та Сумською областями здійснила документальна частина виставки «Великі земляки: рід Капністів», яку доповнювали художніми творами наші партнери: Харківський художній музей, Національний музей Тараса Шевченка у Києві, Лебединський художній музей ім. Б.К. Руднева, Кіровоградська облас-

на універсальна бібліотека ім. Д.І. Чижевського. І всюди виставку відвідували глядачі різних національностей, різного віросповідання, різних політичних уподобань, які відчували свою причетність до нашої спільної історії та культури, раділи бути всі разом, мріяти про життя в власній розвинутій країні, робити власноруч якісь добрі справи для досягнення цієї мети.

Документально-художня виставка «Великі земляки: Григорій Сковорода» також здійснює подорож Україною. Вона відкрилася у Харкові в культурно-діловому центрі «Рубаненко і партнери», потім попрямувала в Чорнухинський літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди на Полтавщині, а новий 2022 рік вона зустрічає в Лебединському художньому музеї ім. Б.К. Руднева що на Сумщині. Потім буде переміщення до Національного історико-етнографічного заповідника «Перейслав» на Київщині та повернення на Харківщину в Національний літературно-меморіальний музей ім. Г.С. Сковороди у Сковородинівці. Вважаємо, що велична постать Григорія Сковороди та широке святкування у 2022 році 300-річчя видатного мандрівного філософа буде сприяти соборним прагненням на всій території України.

Людмила Рубаненко

В. Скіп, А. Побєдіна. Афіші виставок у Харкові, Чорнухах і Лебедині

3	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
17	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
18	ВІТРОК ВТОРНИК TUESDAY
19	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
20	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
21	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦА FRIDAY
22	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
23	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

СІЧЕНЬ '22	
Пн	3 10 17 24 31
Вт	4 11 18 25
Ср	5 12 19 26
Чт	6 13 20 27
Пт	7 14 21 28
Сб	1 8 15 22 29
Нд	2 9 16 23 30

25 січня — День студента

Григорій Сковорода і Харківський колегіум

В. Віхтінський «Г. Сковорода в Харківському колегіумі» 1972 р.
З колекції В. Грубаря та К. Мовсесян

Будівля Харківського колегіуму. Обмірні креслення
архітектора Євгена Васильєва, 1830 р.

Харківський колегіум був заснований у 1726 р. за ініціативою Белгородського єпископа Єпіфанія Тихорського.

Г.С. Сковорода починає працювати в Харківському колегіумі з 1759 р. як викладач поетики. Різнобічні знання, поглиблені перебуванням за кордоном, самостійний характер мислення, видатні філологічні здібності Сковороди були широко відомі. З його появою у Харківському колегіумі посилюється боротьба зі старими традиціями у викладанні середньовічних наук.

Педагогічна діяльність завжди вабила вченого, йому бракувало аудиторії, студентів, із якими можна було ділитися своїми думками і впливати на них. Допоміг випадок: під час відвідин друзів у колегіумі хтось із них попросив Сковороду взяти участь у вихованні племінника — викладати йому грецьку мову. Керівництво скористалося присутністю вченого і запропонувало йому читати в колегіумі дисципліни на вибір. Цього разу Сковорода працював у колегіумі протягом трьох навчальних років з 1761 до 1764 р. Був хорошим педагогом, бо навчати — це його життєве покликання. Сковорода викладав поетику, грецьку мову, курс синтаксису, а також навчав учнів колегіуму співати по нотах у супроводі органа. Людина енциклопедичної ерудиції, виняткових талантів, музикант, поет, який мав за плечима незвичайний життєвий досвід, — усе це викликало до нього велику пошану і любов учнів колегіуму. У подальшому Сковорода читав курс «добронравія». Але вороги філософа активізувалися, доноси і цькування тривале. Сковорода допрацював 1768–69 навчальний рік у «прибавочних» класах при Харківському колегіумі повністю і закінчив викладання у колегіумі. Це була його остання спроба вести педагогічну діяльність в офіційних навчальних закладах.

Марина Боброва

4	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
24	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
25	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
26	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
27	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
28	П'ЯТИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
29	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
30	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

СІЧЕНЬ '22

Пн	3	10	17	24	31
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

Георгій Георгійович
Урюпін

Креслення будинку
купця Артема Карпова

Стара Троїцька церква міста Харкова.
Реконструкція О. Парійського

Будинок
Георгія Урюпіна
по вулиці
Римарській. Фото
В. Горбоносова,
2021 р.

Приятелі Сковороди Урюпін і Карпов

Георгій Георгійович Урюпін. У всіх джерелах є згадки про те, що видатний філософ товаришував із Урюпіним. Ось цитата з одного зі згаданих листів: «Возлюбленный друже! Георгій Георгієвич! Мир сердцу твоему и дому! Благодарю Богу и тебе, друже, за твое мне странноприимство. Седмицу у тебе почил Старец Сковорода, аки в матернем доме. Да воздаст же тебе той, иже на свой щет приемиет все даемое нищим! Я вашим вином не только в дороге, но и в дому ползовался!». Коли відбувалося листування, тобто у 1790 році, Григорію Сковороді було вже 68 років, а Георгію Урюпіну — лише 32. Григорій Сковорода помер за чотири роки до моменту, коли Урюпіна обрали міським головою Харкова. Тобто філософ дружив не з Харківським міським головою Урюпіним, а з доволі молодим купцем із капіталом близько 1000 карбованців.

Артем Карпов. Відомий також лист Сковороди до Артема Карпова, датований 1779 роком. Артем Карпов записався з 1783 року як купець другої гільдії. Він скупив у колишній цитаделі декілька дворових місць, побудував на них два дерев'яні будинки на 7 та 14 покоїв, 8 дерев'яних флігелів та безліч лавок, які приносили постійний дохід до 3000 карбованців сріблом на рік. Більшість же будинків та флігелів, які згодом стали кам'яними, він здавав в оренду губернським установам, вони розміщувалися по майбутній Університетській вулиці навпроти Покровського монастиря, тобто в самісінькому центрі Харкова. У 1784 році Артем Карпов був обраний міським головою, яким був шість років. Чи спілкувався Сковорода із Артемом Карповим, коли він став міським головою, нам невідомо.

Євген Маслов

5

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

31

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

1

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

2

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

3

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

4

П'ЯТИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

5

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

6

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛЮТИЙ '22

Пн	7	14	21	28
Вт	1	8	15	22
Ср	2	9	16	23
Чт	3	10	17	24
Пт	4	11	18	25
Сб	5	12	19	26
Нд	6	13	20	27

«Український філософ Сковорода». Інститут слов'янських студій., Париж, 1976

Академік Д. І. Багалій «Український мандрований філософ Гр. Сав. Сковорода». Видання 1926 р. Всеукраїнським Комітетом сприяння вченню присуджена вища премія

Д. Багалій і Г. Сковорода

«За життя свого Григорій Савич Сковорода не мав утіхи, доступної тепер кожному письменникові, — бачити надрукованими свої твори», — так писав про нього професор Харківського університету Дмитро Багалій. Цензура не дозволяла багато його працю до друку, та й матеріальний стан теж заважав цьому. Рукописи Сковороди переписували його учні та друзі, пісні його співали бандуристи і лірники, а в народі із покоління в покоління передавалися легенди і розповіді про нього. Уже після смерті Григорія Сковорода, в 1798 році був уперше надрукований його твір «Наркіс». Навіть без зазначення імені автора. У 1837–1839 роках у видавництві Московського опікунського комітету вийшли друком «Басни Харьковскийя», «Дружеский разговор о душевном мире» та інші. У 1894 році Історико-філологічне товариство Харківського університету видало VII том збірника, до якого увійшли твори Григорія Савича Сковорода, зібрані й відредаговані професором Дмитром

Дмитро Багалій. «Український мандрований філософ Григорій Сковорода». Видання 1992 р.

Бюлетень Музею Слобідської України ім. Г. С. Сковороди. 1927–1928 р.

Івановичем Багалієм. Фактично це було перше наукове видання творів філософа. Рукописи Г. С. Сковорода Багалій розшукував в Румянцевському музеї в Москві, архівах Києва і Харкова. Багалій критично переглянув численні варіанти рукописів, дбайливо перевірів і відредагував тексти. У першому розділі Харківського збірника був вміщений великий критико-бібліографічний огляд літератури про Г. С. Сковороду за сто років з дня його смерті, написаний Д. Багалієм. Був надрукований повний текст біографії філософа-просвітителя, написаний у 1796 році його учнем і другом Михайлом Ковалінським. У другому розділі збірника надруковані філософські трактати, притчі, вірші і байки, 98 листів Г. Сковорода до різних осіб та 16 творів, 9 із яких опубліковані вперше. У збірнику був портрет Г. С. Сковороди, виконаний видатним петербурзьким гравером В. В. Мате у 1894 році на замовлення професора Д. Багалія. Гравюра була зроблена з портрета, написаного олійними фарбами живописцем Лук'яновим у 1794 році.

Ольга Багалій

6	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
7	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
8	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
9	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
10	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
11	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦА FRIDAY
12	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
13	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІННЯ SUNDAY

ЛЮТИЙ '22

Пн	7	14	21	28
Вт	1	8	15	22
Ср	2	9	16	23
Чт	3	10	17	24
Пт	4	11	18	25
Сб	5	12	19	26
Нд	6	13	20	27

19 лютого — День Державного Герба України

Олеся Вакуленко.
Авторська ілюстрація
«Сила України» 2021 р.

Будинок Ковалинських
на хуторі Щастя. Фото
А. Парамонова

Будинок Ковалинських
на хуторі Щастя, добре видно
фундамент із диного каменю.
Фото А. Парамонова

Частина мапи
Старобільського повіту
з хутором Щастя

Маєток Щастя Григорія Ковалинського

У 1781 році Григорій Сковорода вирушив у подорож до Таганрога, де на той час перебували його учні — крігс-комісар портової таможні Григорій Іванович Ковалинський та священник Олексій Базилевич. Сковорода вирушив із села Бабаї і дістався першого маєтку Ковалинських Грушине, або Нове, поблизу Української укріпленої лінії. Далі подорож проходила маршрутом академіка Гільденшtedта 1774 року. Уздовж Української лінії Сковорода дійшов до маєтку Відрада Петра Івановича Ковалинського, розташованого поруч із Михайлівською фортецею. Так уздовж лінії він рухався повз село Лозовенька, Петровську фортецю, села Стратилатівка та Гола Долина, Святогірський монастир і далі лівим бергом Сіверського Дінця до Старої Айдар, а там уже зовсім поруч був маєток Щастя, який належав Григорію Івановичу Ковалинському. Далі шлях лежав через Ровеньки до маєтку Ковалинсько-

го Ряжене, і нарешті — до Таганрога, де у Ковалинського була своя міська садиба.

На той час, коли у Щасті перебував Сковорода, хутір із 45 дворів населяли 276 селян, пізніше значна частина їх буде переселена в маєтки Ковалинського біля Таганрога. Землі при хуторі було багатенько — 3621 десятина, із них 2500 пашні, тобто основною економікою тут було хліборобство. Лісу було небагато, тому винокурня виробляла тільки 125 відер горілки на рік. Сам маєток був побудований у дуже красивій місцевості, поруч два природні озера Лопухувате та Чисте і ріка Сіверський Донець. За часів Сковороди тут стояв дерев'яний будинок на фундаменті з диного каменю, пізніше він був обкладений цеглою.

Колишній хутір Щастя — сьогодні місто в Луганській області. Будинок Ковалинських зберігся, але потребує реставрації.

Вячеслав Горбоносів, Андрій Парамонов

7

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

14

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

15

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

16

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

17

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

18

П'ЯТНИЦЯ
FRIDAY

19

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

20

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛЮТИЙ '22

Пн	7	14	21	28
Вт	1	8	15	22
Ср	2	9	16	23
Чт	3	10	17	24
Пт	4	11	18	25
Сб	5	12	19	26
Нд	6	13	20	27

Михайло Іванович Ковалинський

Михайло Ковалинський народився в Олексіївській фортеці Української лінії (сучасна Первомайська громада Лозівського району Харківської області), де його батько Іван Антонович Ковалинський був священником церкви Різдва Богородиці.

Михайло Іванович Ковалинський поступив до колегіуму у 1753 році, зі Скворородою він познайомився навесні 1762 року, коли навчався у класі богосл'я. Після закінчення колегіуму Ковалинський у 1766–1769 роках викладав у цьому закладі поетику. У 1769 році гетьман Кирило Розумовський запросив його бути вихователем його дітей — Лева та Григорія — і Михайло Ковалинський вирушив у Петербург. Повернувшись до столиці, Ковалинський служив прокурором у Петербурзі, головним наглядачем Виховного будинку в Москві, а у 1780-х роках — керівником канцелярії князя Григорія Потьомкіна.

За часів імператора Павла I, він став тайним радником і вийшов у відставку 1803 року, жив у Москві, де й помер 6 червня 1807 року. Похований у Симоновому монастирі.

Дружба зі Скворородою супроводжувалась досить жвавим листуванням латиною, до наших днів збереглися 79 листів Сквороди до Ковалинського та шість листів Ковалинського до Сквороди. Григорій Савич присвятив своєму учневі декілька трактатів та діалогів: «Аскань», «Разглагол о древнем мире», «Жена Лотова», «Брань архистратига Михаила со Сатанюю», «Потоп змиин».

Михайло Ковалинський 9 лютого 1795 року закінчив свій рукопис «Жизнь Григория Сквороды», який він почав складати після смерті свого друга і вчителя.

Ось як описував Михайла Ковалинського його сучасник Степан Жихарев: «Очень умный, приятный и приветливый человек, хотя в бытность его губернатором и не то о нём говорили; но другие времена — другие нравы. Он, кажется, немного мистик. Обещал со временем ссудить меня сочинениями Сквороды, который был его наставником. Манускрипт этих сочинений беспрестанно у него на столе перед глазами».

Андрій Парамонов

Герб роду Ковалинських

Село Олексіївка та Олексіївська фортеця на мапі кінця XVIII ст.

Олексіївська фортеця Української укріпленої лінії

27 лютого
1745 народився
Михайло Іванович
Ковалинський

8	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
21	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
22	ВІТРОК ВТОРНИК TUESDAY
23	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
24	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
25	П'ЯТИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
26	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
27	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЛЮТИЙ '22

Пн	7	14	21	28
Вт	1	8	15	22
Ср	2	9	16	23
Чт	3	10	17	24
Пт	4	11	18	25
Сб	5	12	19	26
Нд	6	13	20	27

3 березня — Всесвітній день письменника

Кам'яна церква в Бабах (розібрана в першій пол. 30-х років XX ст.). Фото С. Таранушенка, 1912 р.

Бабаї та «мудрі іграшки» Григорія Сковороди

Половину своєї найвідомішої книги «Байки Харківські», яка стала першою в цьому жанрі в українській літературі, Григорій Сковорода написав, живучи під Харковом у Бабах. Саме там мешкав його учень та друг Яків Правицький. Син священника, він навчався у Харківському колегіумі у той час, коли там викладав Сковорода. Можливо, саме завдяки своєму наставнику Правицький і отримав місце священника в Бабах, де був масток Петра Щербініна, з яким Сковорода був знайомий.

Питання про те, у якому саме будинку мешкав Сковорода в ті піворку «бабаївського сидіння», коли писав «Байки Харківські», — чи в садибі Щербініна, чи у самого Правицького — залишається відкритим. Важливо інше: коло спілкування, яке там склалося, насамперед місцеве біле духовенство, та й сама бабаївська земля, сприяла творчості. Гарний ліс, у якому озеро зеленим оком дивиться в небо; стара груша, під якою так добре думалося і писалося; власноруч викопане на радість перехожим джерело з чистою водою — ці місця досі зберігають частинку духу мандрівного філософа та літератора.

У пересвісті лісових птахів йому чулася розмова, з якої він робив важливі висновки (яка ж байка без моралі!);

Фасад садибного будинку Щербініних після перебудов

зустріч із лісним оленем служить поштовхом до діалогу десь в Африці оленя та верблюда про чисту та каламутну воду в джерелі, а на виході — до висновку («сили»): «Біблія — це джерело... Який є сам, такою буде йому й Біблія».

Байки — мудрі іграшки, і та їх частина, що була написана в Бабах, припала на той час, коли філософ у душі Сковороди взяв гору над поетом. У «бабаївській» частині менше художності образів, але більше моралі. Розвиток духовної першооснови та пошук глибинних смислів тепер для Сковороди важливіший, ніж прості висновки про те, «...что такое хорошо и что такое плохо».

За життя Сковороди жодний його твір не було видано: вони ходили в списках і зберігалися у друзів. Чимала частина літературної спадщини старичка Вар-Сави дійшла до нас завдяки Якову Правицькому. Це визнавав і сам Сковорода: «У друга нашого бабаївського іерея Якова Правицького всі мої творіння зберігаються. Як на мене, вони б давно зникли! Я здивувався, побачивши в нього мого «Наркіса» та «Симфонію» — писав Григорій Савич в одному із листів.

Сковорода ще неодноразово повернеться до Бабаїв. За дев'ять років саме тут він завершить інший свій твір — діалог «Брань архістратиґа Михаїла з сатаною».

Інна Можейко

9	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
28	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
1	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
2	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
3	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
4	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
5	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
6	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІННЯ SUNDAY

БЕРЕЗЕНЬ '22

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

10 березня — День Державного Гімну України

Олеся Вакуленко. Авторська ілюстрація «Ода Україні». 2021 р.

Книга з особистої бібліотеки Стефана Яворського з його автографом. Із фондів ЦНБ ХНУ ім.В.Н. Каразіна.

ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна, вул. Університетська, 23

Читальний зал №10 ЦНБ Каразінського університету, вул. Університетська, 23

Центральна наукова бібліотека Каразінського університету

У ЦНБ Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна зберігаються унікальні рукописні та друковані пам'ятки вітчизняної та світової культури XII–XXI ст. За понад 200 років існування цінні колекції книгозбірні збагачувались завдяки дарам, пожертвуванням, виданням університетської друкарні, а також особистим бібліотекам відомих діячів та зібранням різних установ. Зберігаються також стародруки, які раніше належали Харківському колегіуму. Бібліотечний фонд Харківського колегіуму започаткував його засновник Єпіфаній Тихорський, подарувавши особисте книжкове зібрання. Наступник Тихорського Досифей Богданович-Любимський звернувся до імператриці Анни з клопотанням, щоб книги померлого митрополита, філософа, письменника і поета Стефана Яворського (1658–1722) були передані до колегіумської бібліотеки. Дозвіл було отримано, і в 1732 р. книжкове зібрання Яворського надійшло з Ніжина до Харкова і зайняло своє місце на полицях книгозбірні. У ньому були книги з богосл'я, права, філософії, філології, медицини, природознавства, енциклопедичні видання, твори античних письменників. Цілком вірогідно, що Григорій Сковорода міг цікавитися бібліотечними книгами, а також виданнями з книжкового зібрання Стефана Яворського.

На сьогодні значна частина бібліотеки відомого богослова (близько 400 прим.) зберігається окремою колекцією у ЦНБ Каразінського університету. На багатьох раритетах збереглися записи і автограф Ст. Яворського, а також паперові наліпки: «Бібліотеки Харьковской семинарии. № Отдела №».

Ірина Кононенко

10	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
7	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
8	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
9	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
10	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
11	П'ЯТИЦЯ П'ЯТИЦЯ FRIDAY
12	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
13	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЯ SUNDAY

8 березня — Міжнародний день боротьби за права жінок

БЕРЕЗЕНЬ '22

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Село Довжик на геометричному плані 1782 року

Село Бабаї на геометричному плані 1783 року

Бабаї наприкінці XVIII ст. У центрі — нова Архангело-Михайлівська церква; навпроти неї зліва — одноповерховий будинок власника маєтку П.А. Щербініна. Акварель кін. XVIII — поч. XIX ст.

Довжик і Бабаї — маєтки Петра Щербініна

У квітні 1765 року Григорій Скворода проживав у селі Довжик (нині це село входить до Харківського району). Це нам відомо із його листа до ректора Харківського колегіуму Йова Базилевича. Скворода був запрошений як учитель для старшого сина Петра Щербініна — Андрія, який у п'ятирічному віці вмів читати, писати, показував добрі знання з іноземних мов.

На той час Скворода вже був знайомий зі слобідсько-українським губернатором Євдокимом Щербініним, можливо, через нього він і познайомився з його троюрідним братом — майором Петром Андрійовичем Щербініним, який, одружившись із княжною Тетяною Яківною Кропоткіною, отримав багаті маєтності поблизу Харкова, у тому числі Бабаї і Довжик. Пізніше Петро Андрійович став гу-

бернським прокурором і до смерті своєї дружини (близько 1776 року) постійно проживав у Довжику.

У Довжику було дві церкви — Іоанна Предтечі та Різдва Богородиці, а також величезний дерев'яний палац. День народження Петра Щербініна влітку 1767 року було відсвятковане дуже пишню, пізніше, у 1771 році, був написаний фамільний портрет, де, окрім родини, був і гувернер Іоганн Віганд, який залишив цікаві щоденники.

У 1780-ті роки Петро Щербінін збудував у Бабах кам'яну Архангело-Михайлівську церкву та будинок для приїжджих. У маєтку також було розбито сад, побудовані оранжереї. У Бабах він бував наїздами, більшість часу живе у Харкові, де у нього теж був будинок і заміська садиба. А от його син та учень Сквороди — полковник Андрій Петрович Щербінін після виходу у відставку з 1794 року жив саме в Бабах.

Андрій Парамонов

11	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
14	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
15	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
16	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
17	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
18	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦА FRIDAY
19	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
20	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЄ SUNDAY

БЕРЕЗЕНЬ '22

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Місто Куп'янськ та річка Оскіл на поштовій листівці початку ХХ ст.

Слобідна Дисківка та місто Куп'янськ на мапі початку ХХ ст.

Колошнина Дисківка. Фото 2021 р.

Маєтки Диських у Куп'янському повіті

Один зі своїх творів, притчу «Убогий жайворонко», у 1787 році Скворода присвятив своєму учневі Федору Івановичу Диському. З батьком, сотником Іваном Григоровичем Диським, він уперше познайомився ще у 1762 році у Куп'янську. Ось як пише про це Скворода у присвяті: «Иоанн, Отец твой, в седьмом Десятье Века сего (в 62-м году) в Городе Купянке первый раз взглянул на мене, возлюбил мене. Он никогда не видел мене. Услышав же Имя, выскочи и, достигши на Улице, молча в Лице, смотрел на мене и причинал, будто познавая мене, толь милым Взором, яко до Днесь, в зеркале моей памяти, живо мне он зрится. Воистину прозрел Дух его, прежде Рождества твоего, что я тебе, Друзе, буду полезным. Видишь, коль Далече простирается Симпатия! Се ныне Пророчество Его исполняется!».

Рукопис «Убогого жайворонка» не зберігся, але, на щастя для нас, цей твір видав окремою книжкою у 1837 році «Московский попечительный комитет «Человеколюбиво-

го общества». Саме в Москві в останні роки жив Федір Диський, де трагічно загинув у 1833 році. Мабуть, саме його нащадки і мали рукопис Григорія Савича.

Родина Диських проживала у своїй міській садибі у Куп'янську на Городовій вулиці, пізніше вона була вулицею Дворянською, а в радянські часи — Леніна, нині це проспект Конституції. Диські були прихожанами Покровського собору, їхня садоба була поруч.

Маєток Диських знаходився у слобідці Дисківка (сьогодні це село Ковалівка Куп'янського району). Звичайно, Скворода був у цьому маєтку Диських, через який проходила велика поштова дорога із Белгорода до Ізюма. У Дисківці стояв дерев'яний панський будинок, при ньому регулярний сад з грушами, яблунами, дулями та бергамотами. Був і свій ставок, і млин на річці Куп'янці, і досить великий будівельний ліс із кримезними липами та дубами. У лісі водились, до речі, дики кролі, тетереви, а на лугових степах та у балках — дрохви.

Вячеслав Горбоносів, Андрій Парамонов

12

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

21

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

22

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

23

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

24

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

25

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

26

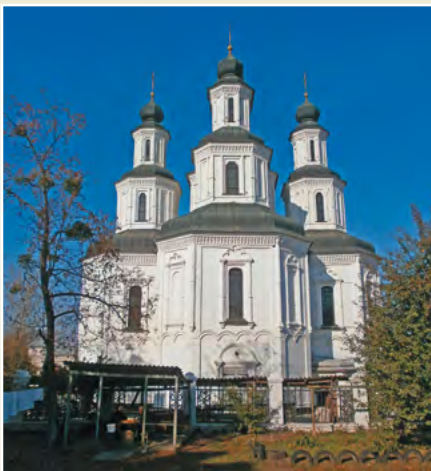
СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

27

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

БЕРЕЗЕНЬ '22

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Місто Ізюм

Ізюм, розташований на основній дорозі XVIII ст. до Кавказу, неодноразово мав би бути відвіданим Григорієм Сковородою під час подорожей до Святогірської обителі. Крім того, з листування ми бачимо, що Григорій Савич проживає у місті Ізюмі 1784 року. 5 січня того року він пише листа до свого приятеля — харківського купця Степана Микутивича Курдюмова, нагадуючи йому про «тулупчик», який, мабуть, був обіцаний Сковороді. Сюди ж, до Ізюма, пише листа і Михайло Ковалинський восени того ж року, пропонуючи поїхати із Василем Томарою на Кавказ.

У кого ж саме міг проживати майже цілий рік Григорій Сковорода в Ізюмі? Одним із його учнів був з 1760 року Федір Кудрицький, який пізніше був учителем дітей Розаліон-Сошальських, з 1771 року — викладачем, а з 1796 року — і директором Харківського казенного учи-

Місто Ізюм з гори Крем'янець. Фото В. Горбоносова

Преображенський собор, м. Ізюм.
Фото В. Горбоносова

лища. Сковорода добре знав його батька — дворянина за походженням, священника соборної Преображенської церкви Іоанна Йосиповича Кудрицького, тому, скоріше за все, він і жив у його будинку в 1784 році. На той час Іоанн Кудрицький уже був заштатним священником, маючи похилий вік. Якщо Сковорода і жив у когось іншого в Ізюмі, то з Кудрицьким, звичайно ж, зустрічався. Проживаючи в Ізюмі, Сковорода неодноразово мав би відвідувати Преображенський собор, який побудовано у 1684–1686 роках коштами полковника Костянтина Григоровича Донця-Захаржевського. Собор — пам'ятка архітектури національного значення, один із найдавніших храмів Харківської області, побудований у стилі слобжанської архітектурної школи. Незважаючи на перебудови, він і досі приваблює своїми пропорціями і величчю.

Вячеслав Горбоносов, Андрій Парамонов

13	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
28	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
29	ВІВТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
30	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
31	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
1	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
2	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
3	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІННЯ SUNDAY

КВІТЕНЬ '22

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	31
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Слобода Липці на геометричному плані 1783 року

Миколаївська церква у Липцях

Садиба Маркевича в селі Липці.
Фото Г.К. Лукомського, 1914 р.

Липці, маєток Авксентьєвих

Сучасне село Липці Харківського району в минулі роки було фортецею з чотирма храмами, потім — центром комісарства, волості, і районним центром Харківської області. Нині воно є центром територіальної громади. Саме із містечка Липці 28 листопада 1774 року Григорій Сковорода пише листа до Володимира Степановича Тєвьяшова. У Липцях філософ жив у колишній старшинській родині Авксентьєвих, яка веде свій рід від Липецького сотника, а пізніше осавула Івана Андрійовича Авксентьєва. Товаришем Сковороди на той час був Олексій Іванович Авксентьєв, 37-річний поручник у відставці. Він мав жінку Варвару Іванівну та дітей Івана й Романа, із ними також проживала і його молодша сестра Євдокія Іванівна

Авксентьєва. Усі вони були прихожанами Миколаївської церкви в Липцях, яка не збереглась до наших часів, але відоме її зображення.

Скоріш за все, Олексій Авксентьєв запросив Сковороду у Липці для виховання своїх дітей. Дістатися до цього села Сковороді було нескладно, бо воно розташовувалося на колишній Московській дорозі.

На 1914 рік у Липцях зберігся старий садибний будинок, який належав Маркевичам. Мистецтвознавці Георгій Лукомський та Стефан Таранушенко бували в цьому будинку і залишили фото старих кахляних печей XVIII століття. Можливо, саме в цьому будинку і бував Григорій Сковорода у Липцях.

Вячеслав Горбоносів, Андрій Парамонов

14

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

4

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

5

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

6

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

7

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

8

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

9

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

10

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

КВІТЕНЬ '22

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24

17 квітня — Вербна неділя

Охтирський Троїцький монастир

Охтирський Троїцький монастир був заснований у 1654 році монахами Лебединського Троїцького монастиря, які на чолі з ігуменом Йоникієм прийшли з Правобережжя.

Розквіт монастиря відбувся на початку XVIII століття при духівнику російського імператора Петра I протоієреї Тимофії Надаржинському, коштом якого в 1724–1727 рр. був побудований кам'яний Троїцький собор. Територія монастиря була огорожена цегляним оборонним муром. У 1741 році зведені оборонна дзвіниця, церква Петра і Павла, трапезна при ній, цегляні келії.

У 1787 році під час секуляризації монастирських маєтків в Російській імперії Охтирський Троїцький монастир був ліквідований.

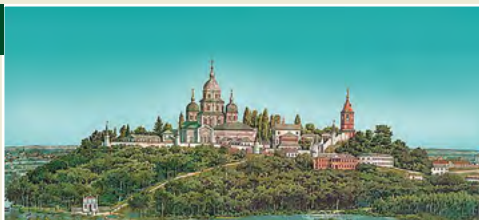
У 1842 році монастир відновили: побудували навколо нього кам'яну стіну з воротами, теплу церкву Різдва Богородиці і три дерев'яні корпуси келій.

Остаточно монастир ліквідовано в 1920-х роках, після чого тут розмістилася дитяча колонія. Пізніше, у 1940-х роках, зруйнували собор і всі монастирські споруди, за винятком дзвіниці.

Відродження монастиря почалося в 2002 році з реставрації уцілілої давньої дзвіниці.

Чи відвідував Г.С. Сковорода Свято-Троїцький монастир в Охтирці? У 1764 році після чергового звільнення з Харківського колегіуму він почав мандрувати Слобожанщиною, писав свої філософські праці. Прямих указівок, що Г.С. Сковорода відвідував монастир, немає, проте він, буваючи в Охтирці, не міг не відвідати Троїцький монастир, який славився своєю історією і монастирською бібліотекою.

*Експедиція до Свято-Троїцького монастиря в липні 2021 р.
Андрій Парамонов, Вячеслав Горбоносів,
Володимир Лопатко*

Свято-Троїцький монастир.
Сучасний вигляд

Охтирка, Покровський собор.
Сучасний вигляд

Вигляд Свято-Троїцького охтирського монастиря на початку XX ст., гравюра

15

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

11

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

12

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

13

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

14

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

15

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

16

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

17

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

КВІТЕНЬ '22

Пн	4	11	18	25	
Вт	5	12	19	26	
Ср	6	13	20	27	
Чт	7	14	21	28	
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	

День народження корпорації «КГ «Рубаненко і партнери»

Провідні фахівці Корпорації біля портрета Григорія Сквороди під час святкування 30-річчя Незалежності України. Фото Д. Харченка

ДОМ, в котрому ми

Прежде чем рассказать о Доме, в котором мы, следует напомнить о городе, имя которому Харьков, и в котором, собственно, и расположен Дом. Наш город исконно гостеприимен, и не хочется исследовать почему, а хочется и далее хранить его именно таким.

Нам хотелось уберечь для потомков, для города Дом, в котором воплощен дух Харькова — и в архитектуре, и в образе жизни. Нас теперешняя жизнь постоянно хочет выхолостить, упростить, стереть разнообразие в лицах и душах, и очень хочется этому противостоять, не поддаваться временному и сберець действительно уникальное. Дом стал нам в этом настоящим помощником, и даже участником, выполняя две функции — работы и отдыха. По нашему убеждению, работники интеллектуального труда (а наша Корпорация занята именно этим) обязаны отдыхать, и условия для этого нужно создавать даже на рабочем месте. Думается, у нас это получилось. Ремонтируя Дом, мы максимально сохранили конструктивные решения, заложенные авторами. Главное —

Петринівський розпис за ескізом Тамари Вакулєнко, виконаний Людмилою Рубанєнко

Співробітники Корпорації на майстер-класі з петриківського розпису від Тамари Вакулєнко. Фото Л. Рубанєнко

сохранен зал, в котором проводятся мероприятия самой различной направленности. В Доме осуществляются творческие проекты в рамках деятельности клуба всех возможных художников «Гостиня на Дворянской». Наличие каминного зала и реанимированная часть двора помогают создать именно ту атмосферу, которая располагает к спокойствию и отдыху душой, побуждая прийти в этот Дом еще и еще.

Мне кажется, городу не хватает объема памяти в публичных местах (музеях, театрах и т. д.) для сохранения духа Харькова, того, что сделало его таким, и наш Дом знаменует собой одно из необходимых в этом плане городу мест.

Смею высказать уверенность, что мы, уважая наш Дом, изучая его историю, которая отражает и историю Харькова, развивая и приумножая его традиции, делаем вместе с ним нужное дело.

Из статьи Леонида Рубаненко в журнале «АСС», №3, декабрь 2008 г.

16	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
18	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
19	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
20	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
21	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
22	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
23	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
24	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

24 квітня — Великдень

КВІТЕНЬ '22

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт 1	8	15	22	29
Сб 2	9	16	23	30
Нд 3	10	17	24	

Сучасне село Стариця.
Фото 2021 р.

Село Стариця
на геометричному
плані 1785 року

Сіверський Донець біля села
Стариця. Фото 2021 р.

Село Стариця

У другій половині липня 1760 року в Харківському колегіумі почалися канікули, і Григорій Сковорода приїхав у Белгородський Миколаївський монастир, де архімандритом був його приятель Гервасій Якубович. Белгородським архієпископом був ще один його приятель, який і запросив його викладати в колегіумі — Йоасаф Миткевич. Саме в Белгороді Сковорода виступив проти запрошення друзів прийняти чернецтво, хоча, можливо, друзі хотіли йому допомогти вийти з невідомого нам скандалу. Відмова описується як розрив Сковороди з Йоасафом і Гервасієм. Біограф і друг Григорія Савича Михайло Ковалінський писав, що він жив близько двох років у селі Стариця.

Сьогодні прийнято вважати, що це та сама Стариця, яка адміністративно входила до складу Вовчанського району Харківської області. І якщо так, то виходить, що Сковорода не розривав стосунки із друзями, бо ця Стариця належала саме Белгородському Миколаївському монасти-

рю, і без дозволу настоятеля Гервасія його проживання там було б неможливим.

Монастирських земель в околицях Стариці було досить багато — 2630 десятин, у селі стояла Миколаївська церква і проживали більше 800 підданих черкас. Поруч були й інші монастирські села — Ізбицьке, Прилепи та Огурцова Поляна. Місця били лісисті, неподалік протікав Сіверський Донець, у який впадали річки Стариця, Муром, Добринська та Сіврюцький суходол. «Сковорода, поселялась там, паче всего прилежал к познанию себя и упражнялся в сочинениях, относительно к сему... Сковорода, провожая тамо дни свои в бодрости духа, веселости, безпечалии, благонадежности, часто говаривал при посещающих его: — О свобода! О наука!», — так пише про життя його друг Михайло Ковалінський. Дослідники вважать, що у Стариці Сковородою були написані «Песнь 9-я і 12-я» із «Сада Божественных песней». У 1762 році Сковорода покинув Старицю і поїхав до Харкова.

Вячеслав Горбонос, Андрій Парамонов

17	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
25	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
26	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
27	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
28	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
29	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
30	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
1	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

КВІТЕНЬ '22

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24

8 травня — День пам'яті та примирення

План генерального межування
Куп'янського повіту. Слобода
Гусинка, 1777 р.

Харківські ворота
Вільшанської фортеці.
Реконструкція
А. Парамонова

Соборна церква Рівдва
Богородиці, пізніше
перейменована
на Покровську. Фото
С. Таранушенка,
1928 р.

Миколаївська церква
у Вільшанах. Фото
В. Горбоносова,
2019 р.

Вільшана — мастки Ковалевських

В напрямку Богодухова розкинулось вздовж річок Лосик та Вільшанка велике містечко Вільшана. До її заснування причетний родич полковника Харківського слобідського полку Григорія Донця — Семен Ковалевський. Згаданий Семен Ковалевський став родоначальником одного зі шляхетних родів Слобідської України, саме він почав різними шляхами збирати землі поблизу Вільшани. Представники цього роду мали стосунки з Григорієм Савичем Сковородою, але до цього часу жоден із дослідників біографії філософа не згадував Вільшану як місце, де він бував. Хоча всім відомий лист Сковороди до Михайла Ковалинського від вересня 1762 року, із якого ми розуміємо, що він живе десь поруч у маєтку Ковалевських чи, може,

і у самій Вільшані. Подорожі Сковороди постійно мали б проходити повз Вільшану, і коли він ходив на Київ, бо ж усі паломники між Святогірським монастирем та Києво-Печерською Лаврою ходили через Охтирку, де був Чудотворний образ Охтирської Божої Матері. Та і потім, коли бував у Пан-Іванівці (сучасній Сковородинівці). Тому він, звичайно ж, не міг оминати собор Рівдва Богородиці у Вільшані. Хоча будівля не збереглася, завдяки Стефану Таранушенку до нас дійшли її зображення. Можливо, саме протоієрей цього храму Василь Максимович Лудоковрін або священник цієї ж церкви Даниїл Залеський і відспівували Сковороду, бо і в самій Вільшані, і по всій окрузі це була важлива церква, де колись був і протопол.

Олена Єлагіна

18	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
2	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
3	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
4	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
5	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
6	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦА FRIDAY
7	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
8	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ТРАВЕНЬ '22

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

Сквородинівські читання

Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сквороди є центром наукової думки, який організовує проведення таких наукових конференцій: Всеукраїнська наукова конференція (травень), яка присвячується актуальним питанням музейної справи, дослідженню творчості Григорія Сквороди; Харківські міжнародні філософські сквородинівські читання (вересень), Студентські сквородинівські читання (листопад). Окрім того, музей є співорганізатором Всеукраїнської учнівської філософсько-краєзнавчої конференції «Пізнай себе, свій рід, свій нарід».

Проведення конференцій, а також публікація збірників матеріалів і статей підтримують дослідників творчості Г.С. Сквороди, що позитивно впливає на рівень дослідницького інтересу до філософії та літературної спадщини видатного українця.

У рамках підготовки до 300-річчя від дня народження Г.С. Сквороди готується проведення XXX Харківських міжнародних філософських сквородинівських читань, на які запрошуються дослідники з Німеччини (Тетяна Клуберт, Елізабет фон Ерדманн), Італії (Марія Грація Бартоліні), Польщі (Денис Пилипович), Канади (Олег Ільницький, Наталія Пилип'юк), Словаччини (Вадим Воздвиженський), Олег Марченко та ін.

Наталія Мицай

Учасники Харківських міжнародних філософських сквородинівських читань

Студентські сквородинівські читання

Збірники матеріалів наукових читань Національного музею Г. Сквороди

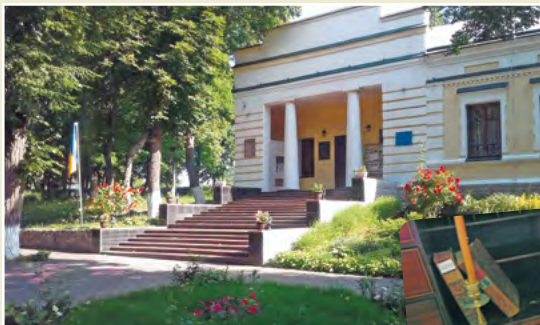
19	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
9	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
10	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
11	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
12	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
13	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦА FRIDAY
14	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
15	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІННЯ SUNDAY

9 травня — День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні

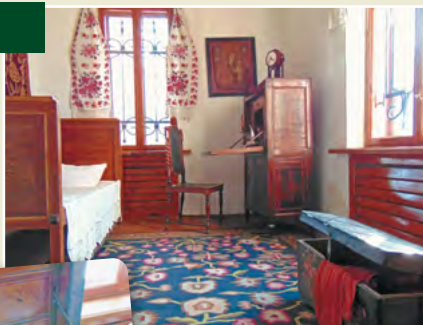
ТРАВЕНЬ '22

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

18 травня — Міжнародний день музеїв

Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди

Кімната Г. Сковороди

Стіл у кімнаті Г. Сковороди

Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди

У садибі Андрія Івановича Ковалевського, у будинку для гостей, у маленькій кімнатці з вікнами на південь і на захід у неділю на світанку 9 листопада (29 жовтня за ст. ст.) 1794 року перестало битися серце генія світової філософії.

У 1972 році з нагоди 250-річчя від дня народження Г.С. Сковороди був заснований Державний літературно-меморіальний музей у Сковородинівці. Сакральним центром музейного комплексу є могила Г.С. Сковороди — місце поклоніння пам'яті філософа. За створення оновленої музейної експозиції у 2007 році музей відзначено Міжнародною літературно-мистецькою премією імені Григорія Сковороди. За значний внесок у розвиток української культури та глибоке дослідження вчення філосо-

фа музею у 2008 році присвоєно статус національного. З 2009 року музейна територія площею більше 18 га — це Національний меморіальний комплекс філософа і поета Г.С. Сковороди, який зберігає пам'ятки історії національного значення: пам'ятне місце біля 700-літнього дуба, під яким любив працювати мислитель; пам'ятник філософу роботи скульптора І. Кавалерідзе; криниця, з якої мудрець пив джерельну воду. Будь-якої пори року чарує красою музейний парк, закладений у кінці XVIII століття. Розкриттю ідей мислителя про людське себепізнання, пошуку істини, душевного спокою сприяє скульптурна алея філософів «Філософія серця».

Цілісність постаті Г.С. Сковороди, його потужний інтелект, духовна незалежність, нерозривність слів і діла привертають до нього численних відвідувачів музею — шукачів істини...

Наталія Муцзя

20	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
16	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
17	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
18	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
19	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
20	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
21	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
22	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ТРАВЕНЬ '22

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

24 травня — День слов'янської писемності та культури

Рукописний «Лікарський порадник» часів Г. Сковороди. Кінець XVIII ст. Із фондів ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна

Сторінки рукописного «Лікарського порадника» часів Г. Сковороди. Кінець XVIII ст. Із фондів ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна

Рукопис часів Сковороди

У Центральній науковій бібліотеці Каразінського університету зберігається рукописна книга часів життя і діяльності мандрівного філософа, відома під назвою «Повний домашній лікарський порадник». На титульному аркуші зазначено: «ИЗЪЯСНЕНИЕ как болезней так и терминов врачевских особливых». На 412 сторінках тексту приведено опис хвороб людини і способи їх лікування, указані рецепти ліків. Манускрипт надійшов до університетської бібліотеки 1877 р. На форзаці зберігся запис: «Книгу эту в случае смерти моей отослать в Харьковский университет. Книга эта писана малоросийским философом Сковородою. 24 мая 1872 г. Иван Кучинский». На жаль, хто такий Кучинський з'ясувати поки що не вдалося, як і те, що його спонукало залишити такий запис. Можливо, він був колишнім вихованцем Харківського університету. Вірогідно, що інформація

про авторство Сковороди передавалося від людини до людини до тих пір, поки останній власник раритету не занотував це на форзаці рукопису. Згідно з власним записом довгий час авторство «Порадника» приписувалося Сковороді, що цілком можливо. Адже за спогадами про Сковороду його учня М. Ковалинського, він був «...почтителен ко всякому состоянию людей, посещал больных, утешал печальных, разделял последнее с немущими, выбирал и любил людей по сердцу их, имел набожность без суеверия, ученость без мичения, обхождение без лести».

Після проведення почеркознавчої експертизи був зроблений висновок, що рукопис написаний не Сковородою, але те, що він причетний до укладання цього манускрипту в тій чи іншій мірі, не викликає сумніву. Це підтверджують і водяні знаки паперу, на якому написаний «Порадник».

Марина Боброва

21	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
23	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
24	ВІТРОК ВТОРНИК TUESDAY
25	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
26	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
27	П'ЯТИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
28	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
29	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ТРАВЕНЬ '22

Пн	2	9	16	23	30
Вт	3	10	17	24	31
Ср	4	11	18	25	
Чт	5	12	19	26	
Пт	6	13	20	27	
Сб	7	14	21	28	
Нд	1	8	15	22	29

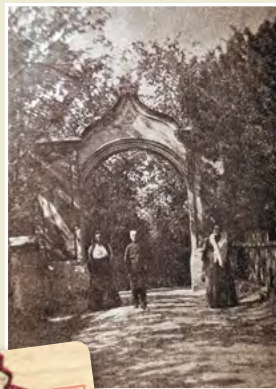

Курязьк - на Східній Україні

Дзвіниця
Курязького
монастиря

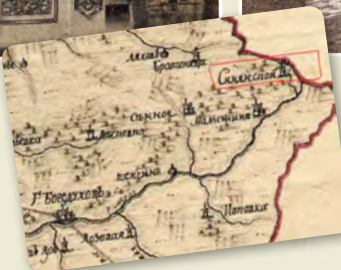
Внутрішнє оздоблення
Курязького монастиря

Біла воріт Курязького
монастиря

План саду Сеннянського
Покровського монастиря

Мапа Богодухівського
повіту
з розташуванням
Сеннянського
Покровського
монастиря. 1787 р.

Курязький і Сеннянський монастирі

Збереглася безліч згадок про перебування Григорія Сковороди в монастирях Слобожанщини, листування з друзями, роботи, дати яких збігаються з часом його тривалого перебування в гостях у ченців. Курязький Преображенський чоловічий монастир Григорій Савич відвідав у 1767 році. Монастир розташований в 11 кілометрах від Харківського колегіуму. Настоятеля в монастирі в той момент не було. Григорій був у гостях в архимандрита Феофана Федоровського, про перебування у якого написав другу Ковалинському лист. Радянська влада перетворила монастир у дитячу колонію імені

Манаренка. Нині монастир, від якого практично нічого не залишилося, знову належить УПЦ, правда МП. Сеннянський Покровський монастир — ще одне місце, куди заходив мандрівний філософ. Село Синне Богодухівського повіту благоденствує і зараз. А ось монастир, який був у 7 кілометрах, у нинішній Великій Писарівці, закритий в 1788 році і до наших днів не зберігся. Бував він там у гостях у двоюрідного брата, ігумена Іустина Звір'яки. Багато творів датовані саме 1780 роком. Роком перебування Сковороди в гостях у брата і ченців Сеннянського Покровського монастиря.

Дмитро Харченко

22	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
30	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
31	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
1	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
2	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
3	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
4	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
5	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЧЕРВЕНЬ '22

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Великий Бурлук. Садиба Якова Михайловича Донця-Захаржевського

Селище Великий Бурлук за частою відвідувань і тривалістю перебування в ньому Григорія Сковороди — друге місце на Слобожанщині після Гусинки. Як видно з листів філософа до різних осіб, він неодноразово перебував у Великому Бурлуці у 70–90-х роках XVIII ст. І що ближче підходило до старості, тим охочіше Сковорода залишався тут зимувати, перечікуючи немилостиві для подорожанина місяці. Селище, яке спочатку називалося Шевелівкою, зазнавало в 1656 році. Пізніше назву змінили на Великий Бурлук, що перекладається з татарської як «великий бруд». Наприкінці XVII ст. ці землі були закріплені за відомим на Слобожанщині козацьким і пізніше дворянським родом Донців-Захаржевських. З Яковом Донцем-Захаржевським Сковорода познайомився, імовірно, ще за часів свого викладання в Харківському колегіумі у 60-х роках XVIII ст., коли в цьому колегіумі навчалися племінники Захаржевського. Пізніше ця дружба зміцніла під впливом зустрічей у Петербурзі Якова Захаржевського з Михайлом Ковалінським, із яким Захаржевський і його сини теж підтримували дружні відносини. Саме через них Ковалінський, перебуваючи на службі в столиці, найчастіше передавав листи для свого учителя і пересилав з okazji всілякі подарунки Григорію Савичу: від його улюблених ласощів — «сиру-пармазану» до окулярів і музичних інструментів.

Від садиби Захаржевських нині залишилися лише зведений пізніше дерев'яний палац і меморіальний камінь — як згадка про перебування тут невтомного мандрівника Григорія Сковороди.

*Володимир Оглоблін,
Олена Долженко*

Великий Бурлук. Садиба Донців-Захаржевських, споруджена у першій чверті XIX ст. на місці старого будинку, де бував Г. С. Сковорода. Фото О. Долженко

Куп'янський повіт. Село Великий Бурлук

Пам'ятний знак про перебування у Великому Бурлуці Г. Сковороди, установлений у 1972 р. Фото О. Долженко

23

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

6

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

7

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

8

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

9

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

10

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

11

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

12

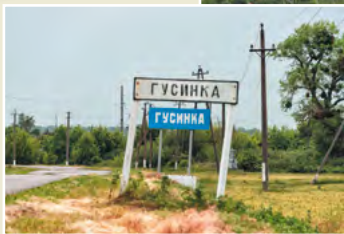
НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

12 червня — День
Святої Трійці

ЧЕРВЕНЬ '22

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Мала Куп'янського повіту.
Слобода Гусинка.

Село Гусинка. Фото В. Оглоблін

В'їзд до села Гусинка. Фото О. Долженко

Село Гусинка. Маєток Розаліон-Сошальських. Гусинська пустинь

«В Изюмском округе, Харьковской губернии имели жителство дворяне Сошальські, которых брат меньшей просил тут же Сковороду пожить у него, предлагая ему спокойное пребывание в деревне его, где все по вкусу и охоте своей он мог найти, как и самого хозяина, ищущаго любви его. Сковорода поехал с ним в деревню его Гусинку, полюбил место и хозяев и поселился не в далеком расстоянии от деревни, в пасеке их».

Такі згадки про село Гусинка з'явилися у першого біографа мандрівного філософа Михайла Ковалинського в рукописі «Жизнь Григорія Сковороды».

З володарем Гусинки — Олексієм Розаліон-Сошальським, завзятим книголюбом й великим оригіналом, таким, як і сам Сковорода, та його братами Осипом і Юрієм Григорій Савич познайомився у 1770 році. На цей час

у селі налічувалося 100 дворів і 1093 жителі, які головним чином займалися хліборобством. Поміщики мали винокурні і великі пасіки, а сам будинок Розаліон-Сошальських стояв над високим берегом ставка в оточенні лип, і був він на три поверхи.

Сковорода часто відвідував гостинний маєток Розаліонів і довго тут жив у самій Гусинці або в сусідній з нею Моначинівці, що також належала Сошальським, найчастіше ж — у гусинському лісі, при пасіці. Пасіка й криниця поруч стали улюбленим місцем усамітнення філософа, яке він назвав «Гусинською пустинню», маючи на увазі не монастир, а відлюдний куточок, де «...тишина, безмятежне, свобода возбудили в нем все чувства тех драгоценных удовольствий, которая опытом известны одним мудрым и целомудрым».

Володимир Оглоблін,
Олена Долженко

24

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

13

ПОНЕДИЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

14

ВІТРОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

15

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

16

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

17

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

18

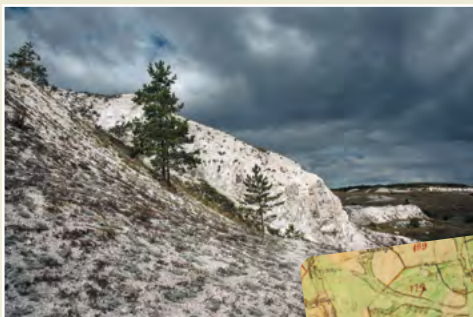
СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

19

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЧЕРВЕНЬ '22

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Крейдяні схили біля с. Новомлинськ.
Фото В. Оглобліна

Вечірня зоря в Новомлинську.
Фото О. Долженко

Мапа Куп'янського повіту. Слобода Новомлинська

Новомлинськ. Густав Гесс де Кальве, Ілля Іванович та Євграф Ілліч Мечникови

Ще однією адресою мандрівного філософа на Слобожанщині став будинок корнета Іллі Івановича Мечникова, прадіда майбутнього видатного бактеріолога Іллі Ілліча Мечникова, в селі Новомлинськ Куп'янського повіту. У XVIII столітті Мечникови володіли землями на околицях Куп'янська від Новомлинська і до Арапівки. Про дружбу цієї родини зі Сквородою наводить відомості Густав Адольф Гесс де Кальве, який був одружений з дочкою Іллі Івановича Мечникова Серафимією. Гесс де Кальве — доктор філософії, мінералог, музикант, журналіст, письменник — вважається одним із перших біографів Григорія Савича Сквороди, хоча бути особисто знайомим з філософом

йому не судилося. Працюючи співробітником літературно-мистецького, наукового та громадсько-політичного щомісячника «Українский вестник», він у 1817 році опублікував свій знаменитий нарис «Скворода — циник нинішнього века». Зрозуміло, що саме в родинному куп'янському маєтку Мечникових у Новомлинську, а згодом від свого свояка і безпосереднього начальника, директора Департаменту гірничих і соляних справ Євграфа Ілліча Мечникова Гесс де Кальве й чув розповіді про мандрівного «старця». У своєму нарисі він указав на те, що Скворода нерідко бував у Мечникових, і цей факт опосередковано підтверджується листом Михайла Ковалинського до свого улюбленого друга і вчителя від 7 жовтня 1785 року, у якому він шкодує, що не встиг передати через Мечникова листа та гостинця для Григорія Савича.

Володимир Оглобліна,
Олена Долженко

25

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

20

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

21

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

22

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

23

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

24

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

25

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

26

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЧЕРВЕНЬ '22

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Софія Олійник, 14 років,
«Тихий провулок». 2021 р.
(викл. Т.С. Масьома)

На пленері

Лаура Айвазян «Сквородина»,
Альтанка над ставом». 2021 р.
(викл. А.В. Семенюта)

Дар'я Нечай, 14 років,
«В раздумах», 2021 р.
(викл. В.В. Шаполова)

Григорій Савич очима дітей

До святкування 300-річчя з дня народження Г.С. Сковороди учні Харківської дитячої художньої школи №01 ім. І.Ю. Рєпіна взяли участь у проєкті «Гостинної на Дворянській» «Великі земляки: Григорій Сковорода». Під час літньої практики у червні 2021 року вони ознайомилися з місцями, будівлями, які пов'язані з перебуванням Григорія Сковороди у місті Харкові й відобразили їх у своїх художніх роботах. Учні 11–15 років малювали архітектурні пейзажі з будівлею старого університету на вул. Університетській; спуск Халтуріна, яким Сковорода ходив на роботу до колегіуму; головний корпус Академії культури; будинок Урюпіна на вул. Римарський, у якому збирались для спілкування учені люди того часу; сквер Успенського собору, де раніше був гостинний будинок, у якому часто бував Григорій Сковорода; будинок першої губернської аптеки в провулку Різдявному (будинок Пісунівського, у якого часто гостював філософ). Також учні виходили на пленер до селища Сковородинівка, яке до 1922 року мало назву Пан-Іванівка. Вони відвідали садибу сім'ї Ковалівських, у якій перебував в останні дні життя

мандрівний філософ, та ознайомилися з експозицією Національного музею Г.С. Сковороди. Потім діти намалювали з натури алею філософів, альтанку, криницю, дуб, під яким працював Григорій Сковорода, та багато іншого. А пізніше у творчих майстернях були створені портрети, роботи про життя філософа, його мандри, його шляхи. Учні старшого віку створили декілька робіт за темою «Сковорода — наш сучасник» із цікавим поглядом на філософію і вчення філософа у сучасному світі.

Викладачі школи: Т.С. Масьома, О.Ф. Звольська, Ю.Ф. Чернуха, А.В. Семенюта, Н.О. Лях, А.В. Хлистун, О.В. Шаполова, В.В. Димарецька, Н.С. Трубінікова-Омельченко, Є.О. Моторна, К.С. Басос, Т.В. Бугайчук, О.В. Рута, О.А. Десятова підготували багато цікавої інформації про життя і творчість Григорія Сковороди, яка допомогла учням зануритися у тему і відобразити свої творчі задуми на папері. Сподіваємося, що роботи учнів Харківської дитячої художньої школи №1 ім. І.Ю. Рєпіна не залишать вас байдужими і допоможуть доторкнутись до життя і філософії Григорія Сковороди.

Олена Шевцова

26	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
27	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
28	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
29	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
30	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
1	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
2	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
3	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІННЯ SUNDAY

28 червня — День Конституції України

ЧЕРВЕНЬ '22

Пн	6	13	20	27	
Вт	7	14	21	28	
Ср	1	8	15	22	29
Чт	2	9	16	23	30
Пт	3	10	17	24	
Сб	4	11	18	25	
Нд	5	12	19	26	

Аліса Гаркуша, 14 років, «Думки»
(вигл. Н.А. Лях)

Ірина Перушіна, 14 років,
«Шляхами Григорія Сковороди»
(вигл. Є.О. Моторна)

Марія Сальтєвська, 14 років,
«Нічним Харковом» (вигл. Н.А. Лях)

Кароліна Шевченко, 13 років,
«Частина сучасності»
(вигл. Н.А. Лях)

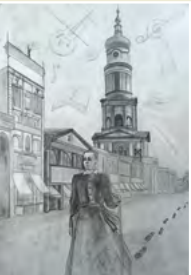
Катерина Шевеліна, 14 років,
«Нагучі думки» (вигл. Н.А. Лях)

Дарина Шевченко, 14 років,
«3 минутого в майбутньому»
(вигл. Н.А. Лях)

Марьяна Рязєва, 15 років, «Дума
про Сковороду» (вигл. А.В. Руга)

Єлизавета Маремора, 14 років,
«Благословенні ви, сліди...»
(вигл. Є.О. Моторна)

Юнацька Сковородіана

На сайті Харківської дитячої художньої школи №1 ім. І.Ю. Рєпіна можна знайти такі вислови видатних художників, мистецтвознавців, літераторів минулих століть, які викладацький колектив школи адресує своїм учням: «Де думка не працює разом із рукою, там відсутній художник» (Леонардо Да Вінчі).

«Щасливим є той артист — літератор, живописець, актор, — у якому його час відобразиться, як небо відображається у спокійній воді» (В.М. Дорошевич).

«У кожному художнику закладено паросток смисливості, без якого не мислимий жоден талант» (Іоган Вольфганг Гете).
«Чому твори античних художників такі величні? Тому що вони відвідували філософські школи» (Дені Дідро).

«Справа художника — народжувати радість» (К. Паустовський).

Коло розглядаєш створені учнями старшого віку в творчих майстернях школи портрети Гигорія Сковороди, роботи про життя філософа, його мандри під гаслом «Сковорода — наш сучасник», то розумієш, що наставо-ви Леонардо Да Вінчі, Гете, Прішвіна та інших знайшли відклик у юного покоління художників XXI століття.

Коли розглядаєш створені учнями старшого віку в творчих майстернях школи портрети Гигорія Сковороди, роботи про життя філософа, його мандри під гаслом «Сковорода — наш сучасник», то розумієш, що наставо-ви Леонардо Да Вінчі, Гете, Прішвіна та інших знайшли відклик у юного покоління художників XXI століття. Учнівські образи Гигорія Сковороди не тільки сучасні, вони проникнуті осмисленням його життя та головних філософських висловів. З'являється віра в те, що Сковорода жив, Сковорода живе, Сковорода буде жити!

Людмила Рубаненко

27	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛІЯ WEEK
4	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
5	ВІТРОК ВТОРНИК TUESDAY
6	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
7	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
8	П'ЯТИЦЯ ПЯТИЦЯ FRIDAY
9	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
10	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЛИПЕНЬ '22

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24
	31			

12 липня — День фотографа

Олександр Михайлович Мішон

Мишон, 1922

Фотографии открывают двери в прошлое, но также позволяют заглянуть и в будущее.

Салли Манн

На Слобожанщині залишилося небагато місць, де був наш видатний мандрівний філософ Г.С. Сковорода. Час і люди знищили або понівечили матеріальну пам'ять про нього. Єдине, що повертає нас у часи Сковороди — світлина фотомайстрів, що в наших очах матеріалізують його шляхи.

Стефан Андрійович Таранушенко (1889–1976) — український мистецтвознавець, історик архітектури, музейний діяч. С. Таранушенко зробив величезний внесок у збереження історико-архітектурної спадщини України, і зокрема Слобожанщини. Завдяки його дослідженням і світлинам ми маємо змогу побачити місця, де ступала нога Г.С. Сковороди (фото Свято-Покровського собору, церква у Вільшанах, священник із родини біля могили Сковороди, сквородинівський дуб).

Олександр Михайлович Мішон (1858–1921) — фотограф, видавець, журналіст, засновник азербайджан-

Стефан Андрійович Таранушенко

Біля дуба Сковороди.
Фото С. Таранушенка

ського кіно. Олександр Мішон успадкував від батька і професію, і фотомайстерню «Фотография господина Мишона» у місті Слов'янськ Ізюмського повіту Харківської губернії. У 1883 р. відкрив власну «фотографію» у Харкові. 23 роки жив у Бакі. У 1908 р. Мішон повернувся в Ізюмський повіт, де створив декілька серій фотографічних поштових листівок. На них є місця, які бачив та відвідував Г. Сковорода, зокрема Спасо-Преображенський собор.

Георгій Крисентийович Лукомський (1884–1952) — графік, аквареліст, історик архітектури, популяризатор регіонального краєзнавства. Залишив нам у спадок в одній із багатьох праць, а саме «Старинные усадьбы Харьковской губернии», світлина садиб, де жив, працював та гостював Г.С. Сковорода.

Василь Сергійович Досєкін (1829–1900) у харківській фотографічній майстерні створив величезну кількість фотопортретів відомих людей — від П. Чайковського до членів імператорської родини. Досєкін знімав не тільки портрети, але й місцеві краєвиди. На одній зі світлин можна побачити старовинну аптеку, яку відвідував Г. Сковорода.

Олена Єлагіна

28

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

11

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

12

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

13

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

14

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

15

П'ЯТИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

16

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

17

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛИПЕНЬ '22

Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24
		31		

16 липня — День бухгалтера та аудитора України

19 липня — День народження клубу «Гостинна на Дворянській»

Колектив клубу біля будинку Національного музею Г.С. Сковороди. Сковородинівна, липень 2021 року.
Фото Соні Полякової

Заголовна сторінка буклета до 17-річчя творчого клубу «Гостинна на Дворянській». Автор В. Скін

Подарунок музею від співзасновника клубу М.І. Попова. «Г.С. Сковорода». Папір, акварель, 1986 р.

Своє 7-річчя колектив творчого клубу «Гостинна на Дворянській» відзначав у Сковородинівці. Це був 2011 рік, коли вся Україна починала готуватися до святкування 290-річчя Г.С. Сковороди, і ми вирішили долучитися до цієї знаменної дати.

Коли нам було 10 років і ми видавали книгу-календар на 2014 рік, що розповідала про діяльність нашого клубу, то одну зі сторінок присвятили Григорію Савичу, тому що того року виповнювалось 220-років від дня, коли видатний філософ знайшов свій останній притулок на Харківщині.

Десять років потому своє 17-річчя громадське об'єднання клубного типу «Гостинна на Дворянській» знову відзначало у Національному літературно-меморіальному

музеї Г.С. Сковороди у Сковородинівці. Це був свідомий вибір — долучитися всім колективом до сквородинівської спадщини і торкнутися тих пам'яток, які залишилися з часів життя Г.С. Сковороди.

Ми всі отримали заряд сквородинівської любові до Слобожанщини, бажання подальшом до сквородинівської спадщини Григорія Савича, поштовх до осмислення його філософських трактатів. Усе це дало нам змогу більш оптимістично дивитися у власне майбутнє і майбутнє наступних поколінь людей, що будуть жити в Україні.

За такий заряд позитиву ми дякуємо колективу музею і самому Григорію Савичу Сковороді!

Людмила Рубаненко

29	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
18	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
19	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
20	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
21	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
22	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
23	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
24	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІННЯ SUNDAY

ЛИПЕНЬ '22				
Пн	4	11	18	25
Вт	5	12	19	26
Ср	6	13	20	27
Чт	7	14	21	28
Пт	1	8	15	22
Сб	2	9	16	23
Нд	3	10	17	24
		31		

28 липня — День хрещення Київської Русі — України

«Дорогами Сковороди» — село Токарі Сумської області

Чудовим листопадним днем ми приїхали до села Токарі Сумської області. Сюди нас привела участь у проєкті «Дорогами Сковороди», організованому культурно-діловим центром корпорації «КГ Рубаненко і партнери».

Заснований монастир був у 1658 році полковником Герасимом Кондратьєвим. У 1750 році ченці збудували кам'яний храм Успіння Богородиці, а 1753 року стараннями підполковника Якова Олексійовича Шубського створено надбрамну церкву і дзвіницю Всіх Святих. 1755 року на честь архангела Михаїла заклали третій храм, при якому була братська трапезна.

Сумський Успенський чоловічий монастир вважався одним із осередків культури та освіти в тих краях. Вважають, що якийсь час у ньому в 60-х роках XVIII століття гостював знаменитий український просвітитель, філософ та поет Г. Сковорода.

Стверджувати не будемо, але ймовірність, що бував тут відомий філософ велика: у монастирі служив Іакінф Боярський, який, як і Сковорода, навчався у Київській академії, а можливо, він відвідував свого друга — викладача Харківського колегіуму Товія Кремповського. Усе може бути, але документів, які свідчать про перебування Сковороди в Успенському монастирі, немає.

Сам монастир за правління Катерини II був закритий (секуляризаційна реформа 1764 р.). Ченцям було наказано перейти до Куряжа. Монастирські споруди було розібрано. Дзвіниця XVIII століття, що збереглася, — приклад не тільки культового зодчества в стилі бароко, але і оборонної споруди. Вона й досі твердо стоїть на землі, символізуючи про те, що колись тут був Сумський Успенський чоловічий монастир.

Андрій Парамонов, Вячеслав Горбоносів,
Володимир Лопатько

Всесвятительська церква.
Фото С. Таранушенка,
1914 р.

В.М. Лопатько біля
дзвіниці. Фото
А. Парамонова, 2021 р.

Фрагмент дзвіниці.
Фото А. Парамонова,
2021 р.

30

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

25

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

26

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

27

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

28

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

29

П'ЯТИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

30

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

31

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛИПЕНЬ '22

Пн	4	11	18	25	
Вт	5	12	19	26	
Ср	6	13	20	27	
Чт	7	14	21	28	
Пт	1	8	15	22	29
Сб	2	9	16	23	30
Нд	3	10	17	24	31

Фасад Лебединського
міського художнього
музею ім. Б.К. Руднева

Зал №3 «Мистецтво
II пол. XIX ст.»

В. СкІп. Запрошення з проектом пам'ятника Г. Сковороді для Харкова, скульпт. І. Кавалерідзе, 1971 р., гальванопластика (із колекції Сумського обласного художнього музею ім. Н. Онацького)

Лебединський міський художній музей ім. Б.К. Руднева

Вісім залів, 2500 творів мистецтва та понад 100 років історії — усе це Лебединський міський художній музей ім. Б.К. Руднева, створений досвідченим музейним працівником із Харкова — Борисом Кузьмичем Руднєвим, ім'я якого носить музей.

Датою заснування музею вважається 20 листопада 1918 року, уже за кілька місяців музей прийняв своїх перших відвідувачів. З 1939 року і до цього часу музей знаходиться у старовинному особняку початку XX ст., у якому до 1920 жив засновник земської лікарні К.О. Зільберник.

За понад 100 років свого існування Лебединський міський художній музей пережив усі етапи тяжкої української історії — експропріацію, ідеологізацію, пограбування і, нарешті, національне відродження, залишаючись при цьому тим місцем, де органічно поєднані і минуле, і сьогодення, і майбутнє.

Сьогодні в музейних залах представлені твори живопису, графіки, скульптури, старовинні меблі, кераміка та нумізматики. В експозиції репрезентовані український старовинний іконопис, унікальні зразки українських портретів-парсун XVIII ст., твори українських та російських художників XIX — початку XX ст.: С.І. Васильківського, С.І. Світославського, В.М. Максимова, К.А. Савицького, В.Д. Поленова, Г.Г. Мясоедова, В.О. Серова, а також художні меблі стилів рококо, класицизм, ампір та модерн, порцеляна Волокитинської фарфорової мануфактури.

Із семи сотень предметів, зібраних Руднєвим у розграбованих поміщицьких маєтках Анненкових, Бразолів, Капністів, Красовських, Хрущових, колекція музею виросла до 2500 творів мистецтва.

З 2020 року музей є партнером Харківського творчого клубу «Гостинна на Дворянській» та Культурно-ділового центру «Рубаненко і партнери» в проєкті «Великі земляки». Музей брав участь у підготовці двох виставкових проєктів «Великі земляки: рід Капністів» та «Великі земляки: Григорій Сковорода».

Андрій Гельмінтінов

31	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
1	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
2	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
3	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
4	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
5	П'ЯТИЦЯ П'ЯТИЦЯ FRIDAY
6	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
7	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІННЯ SUNDAY

СЕРПЕНЬ '22

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Лебедин, Залеські і Скворода

Залеські — українські поміщики, власники земельних маєтностей у Лебединському повіті Харківської губернії у XVIII — поч. XX ст. Федір Залеський закінчив Києво-Могилянську академію. Був писарем та академіком-письмоводителем у Самуїла — митрополита Київського. Федір Залеський мав дружні стосунки з Григорієм Сквородою (виявляв до Григорія Савича сердечну приязнь). Скворода часто відвідував Залеського у Лебедині, гостював у нього. Син Федора Залеського, Михайло, записав зі слів свого батька спогади про Сквороду і передав їх у 1836 році відомому філологу-славісту Ізмаїлу Срезневському. Федір Залеський ретельно збирав і зберіг рукописи й листи свого знаменитого друга, заповнивши їх разом з іншою спадщиною своєю сину. А його онук Михайло Михайлович Залеський у тій же садибі приймав у себе в 1859 році видатного українського поета Тараса Григоровича Шевченка і переказував йому сімейні спогади про перебування Григорія Сквороди на Лебединщині. У 2017 році у місті Лебедині на будинку Залеських, де гостював мандрівний філософ, видатний український просвітител-гуманіст, поет, педагог, феномен української культури Григорій Савич Скворода, відкрита меморіальна дошка на його честь.

Андрій Гельмінтінов

О.М. Цеге фон Мантойфель.
Поміщицький двірник
(ймов. 1859). Із колекції ЛМХМ

Двірник — це не абстрактна вигадка, а частина реально існуючої у Лебедині садиби братів Олексія і Максима Залеських — представників багатого поміщицького роду, що володіли великими земельними маєтностями на Лебединщині у XVIII — поч. XX ст. Саме у цій садибі бував Григорій Скворода. Примітно, що до наших днів у Лебедині зберігся один із трьох зображених на картині будинків.

Залишки маєтку Залеських у Лебедині.
Фото 1950-х років

Меморіальна дошка на честь Г.С. Сквороди

32	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
8	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
9	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
10	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
11	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
12	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦА FRIDAY
13	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
14	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

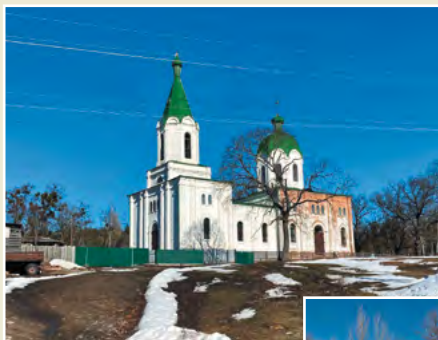
СЕРПЕНЬ '22

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

Григорій Сковорода у Красовських у Рябушках

Красовські — козацько-старшинський рід. Власники земельних маєтків на Слобожанщині у XVIII — поч. XX ст. Григорій Сковорода неодноразово навідував Івана Красовського у Рябушках. Віковичний дубовий гай в селі Рябушки, ще пам'ятає ті часи, коли Сковорода ходив його стежками та грав на своїй чарівній флейті. Недалеко від Лебедина в селі Рябушках жила родина Івана Тимофійовича Красовського дрібнопомісного землевласника з колишніх слобідських козаків. Іван і Андрій Красовські здобули освіту в Харківському колегіумі, причому старший із них вивчав поетику в самого Григорія Сковороди і зберіг дружні стосунки з учителем і надалі. У двотомнику творів Сковороди згадуються прізвища інших його учнів з Лебединщини — Василя Іванецького із Лебедина та Івана Андрієвського із села Азак, навчаючи яких він не відійшов від своїх переконань, відхилив усі спокуси тих, хто намагався поставити собі на службу його талант і знання. Гуманні ідеї Сковороди, мабуть, імпонували Красовським. Відвідуючи їх, Григорій Савич працював над рукописами своїх творів. Та були і розбіжності між однодумцями, про це читаємо в Михайла Залеського: «Мати мою мені, а також і Красовські розповідали, що він був незрозумілим «чужаком», дуже важко було задовольнити, якщо щось не по його, все раптом кидає, і стіл, і постіль, і будинок і біжить ходити по лісах, по полях та горах, і все зі своєю флейтою, через час після повернення нічого не говорить про минуле, не любив, щоб про цей випадок йому нагадували...».

Андрій Гельмінтін

Іоанно-Предтеченська церква в селі Рябушки. Фото Л. Рубаненко

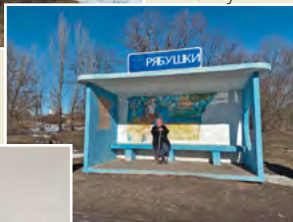

Рябушки Лебединського повіту. Оpubліковано С. Таранушенком у виданні «Пам'ятки мистецтва старої Слобожанщини» Харків, 1922 р.

Рябушки на мапі 1777 року

Сучасні місця зустрічі мандрівників у селі Рябушки.
Фото Л. Рубаненко

33

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

15

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

16

ВІТРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

17

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

18

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

19

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

20

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

21

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

СЕРПЕНЬ '22

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

23 серпня — День Державного прапора України

Олеся Вакуленко. Авторська ілюстрація «Україна понад усе!». 2019 р.

До Дня Державного прапора України і Дня Незалежності України публікуємо Байку 6 «Годинникові колеса» Г.С. Сковороди, яка, на погляд авторського колективу книги-календаря, є своєрідним посланням нам, нащадкам, для розуміння механізму, що здатний забезпечити єдність України.

«Колесо годинникової машини спитало у Другого:

— Скажи мені, а чого ти гойдаєшся не так, як ми, а в інший бік?

— Мене, — відповіло Друге, — так зробив мій майстер, і сив я вам не лише не заванаю, але ще й допомагаю, аби наш годинник мав єдиний шлях по сонячному колу.

Сила [мораль]: У людей з різними природними нахилами і життєві шляхи різні. Однак всім один кінець — чесність, лад і любов».

Григорій Сковорода «Байки Харківські», переклад Федора Бурлаки за редакцією Павла Тичини

До Дня Незалежності України і Дня міста Харкова публікуємо вірш-звернення до нас видатного земляка — поета Б.О. Чичибабіна, якого в 1998 році в газеті «Дзеркало тижня» було названо «наслідником Сковороди».

Володимир Скіп, Анна Победіна. Святкові листівки до Дня Незалежності України і Дня міста Харкова. 2021 р.

История давеча вскрыла следы Григория Саввича Сковороды, и правда воспряла из праха, что люди огадили в детском раю и рай променяли на волю свою, на землю корысти и страха.

В бессмыслице жизни, что сами творим, дано ль нам пробиться к началам своим, придёт ли при жизни пора нам встрадаться в ту глубь, чей закон — доброта, где в рай всененужный раскрыты врата, на прощенья пчелиным полянам?

1992

34

ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK

22

ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY

23

ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY

24

СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY

25

ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY

26

П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY

27

СУБОТА СУБОТА SATURDAY

28

НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

24 серпня — День Незалежності України

СЕРПЕНЬ '22

Пн	1	8	15	22	29
Вт	2	9	16	23	30
Ср	3	10	17	24	31
Чт	4	11	18	25	
Пт	5	12	19	26	
Сб	6	13	20	27	
Нд	7	14	21	28	

23 серпня — День міста Харкова

1 вересня — День знань

Л. Левицький. «Г. Сковорода у Переяславському колеґіумі». Літографія 1972 р.

Клас Переяславського колеґіуму (фрагмент експозиції)

О. Стрілець «У пошуках істини». Витинанка, 2016 р.

Поміщицький куточок XVIII ст. (фрагмент експозиції)

Постать Григорія Сковороди як учителя

У жовтні 1750 р. єпископ Никодим Срібницький запрошує Григорія Сковороду на посаду вчителя поетики у Переяславському колеґіумі. Григорій Савич став упроваджувати у навчальний процес новаторські ідеї. Розроблений ним спеціальний курс «Разсужденіе о поэзии и руководство к искусству оной» мав на меті дохідливо і просто донести до учнів досягнення поетичної науки. Це не сподобалося єпископу, який хотів, щоб цей курс читали традиційно. Конфлікт з єпископом став причиною того, що Сковорода влітку 1751 р. покинув Переяславський колеґіум. Він повернувся в Києво-Могилянську академію і восени 1751 р. почав навчатися у класі богослів'я. Як кращого студента академії 1753 р. митрополит Тимофій Щербинський реко-

мендував його домашнім учителем поміщику Степанові Томарі в с. Ковраї на Переяславщині, де Сковорода жив і працював до 1759 р. Перебуваючи серед простого народу, він заглибився у його думки й сподівання. Зблизившись зі своїм обдарованим вихованцем Василем Томарою, вчив його мови та різних «словесних наук», присвятив йому вірш латинською мовою «На день народження Василя Томари». У Ковряях він почав займатися поезією, написав більшу частину збірки «Сад Божественних пісень». У 1759 р. Сковорода вирушив на Слобожанщину, де на запрошення Белгородського єпископа Йосифа Миткевича був викладачем поетики, етики, синтаксису та грецької мови у Харківському колеґіумі до 1769 р.

Тетяна Радіоненко та Інна Більченко

35	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
29	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
30	ВІВТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
31	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
1	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
2	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
3	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
4	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІНЬ СUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '22

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

Будинок Переяславського колеґіуму, збудований у 1753 р.

Вестибюль (фрагмент експозиції)

Кіmnata вчителя (фрагмент експозиції)

Невідомий художник, «Григорій Сковорода». Полотно, олія, XVIII ст.

Меморіальний музей Г.С. Сковороди в м. Переяслав

Серед численних музеїв Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» особливе місце займає Меморіальний музей Г.С. Сковороди, який було відкрито у 1972 р. з нагоди святкування 250-ї річниці від дня народження видатного українського філософа.

Музей розташований у будинку колишнього навчального закладу — Переяславського колеґіуму, де Григорій Сковорода розпочав свою педагогічну діяльність. Розгорнута експозиція відтворює атмосферу часу, коли жив і творив видатний філософ. У вестибюлі встановлена арка з полицями, де зберігаються рідкісні книги XVII–XIX ст., а в шафі — колекція старовинних підручників. В одній із кімнат — портрет Г. Сковороди кінця XVIII ст., який вважається найдавнішим в Україні. У вітринах експонуються

старовинні музичні інструменти та типовий селянський одяг XIX ст.

Особливу увагу відвідувачів привертає зал, де відтворено обстановку класу: столи й лави, класна дошка, на стіні — ікони, біля дверей — вішалка з одягом студентів, на столах — книги. Довершеності експозиції класу надає скульптура Г. Сковороди, яка розміщена за вчительською кафедрою.

Кіmnata вчителя та бібліотечна відтворені у колишніх крайніх вестибюлях. Експозиція наповнена найрізноманітнішими пам'ятками мистецтва, пов'язаними з творчістю та життям мандрівного філософа: майстри із с. Опішна подарували химерні керамічні посудини у вигляді героїв байок Г. Сковороди; численні скульптури, гравюри та картини завдяки образній мові допомагають у сприйнятті основних принципів буття знаного філософа.

Інна Більченко

36

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

5

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

6

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

7

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

8

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

9

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

10

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

11

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '22

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

Олексій Базилевич — улюблений учень Сковороди

Ще одна людина, з якою був у приятельських стосунках Сковорода, — священник Успенського собору в Харкові Стефан Васильович Базилевич, який був на сім років молодший від Григорія Савича. Будинок Базилевичів стояв на території Харківської фортеці, трішки нижче від губернаторського палацу.

Г.С. Сковорода бував у будинку Базилевичів біля собору, знав добре всю їх родину: жінку священника Марфу Семенівну та їхніх дітей Олексія, Миколу та Євдокію. Син Олексій Стефанович Базилевич народився 1754 року і навчався у Харківському колегіумі. У 1768–1769 роках він навчався у класі поетики, де викладачем був учень і друг Сковороди — Михайло Іванович Ковалинський. Він вважав Олексія Базилевича своїм найкращим учнем і рекомендував його вихователем сина Олексія Кириловича Розумовського під час мандрівки за кордон.

Григорій Савич товаришував з Олексієм Базилевичем, листувався з ним, а в 1781 році він відвідував його та Григорія Ковалинського у Таганрозі. У якій церкві служив священником Олексій Базилевич у Таганрозі, невідомо. До нас дійшов лише один лист Сковороди до Олексія Базилевича 1788 року. Подальша доля одного з улюблених учнів філософа невідома.

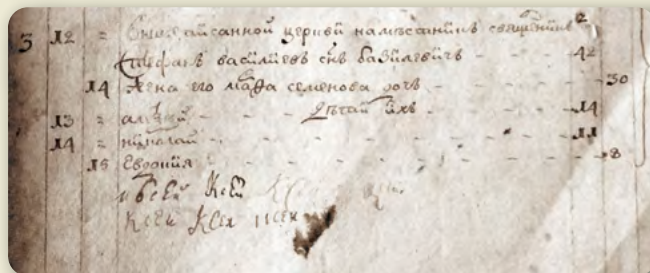
Андрій Парамонов

Старий Успенський собор,
який існував у 1682–1770 рр.

Частина мапи Харкова із двором
місцем священника Стефана
Базилевича

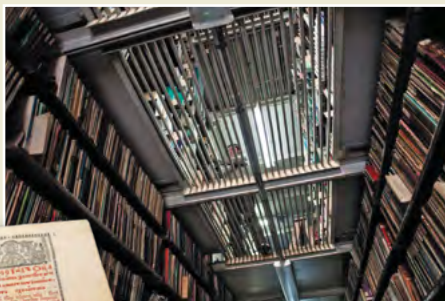
Запис про родину священника Стефана Базилевича, 1771 р.

37	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
12	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
13	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
14	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
15	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
16	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
17	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
18	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '22					
Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

Будівля і книгосховище ХДНБ ім. В.Г. Короленка.
Архіт. О.М. Бекетов. 1898–1901 рр.

Книги часів Григорія Сковороди
з фондів ХДНБ ім. В.Г. Короленка

Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка

Гуманна місія ХДНБ ім. В.Г. Короленка триває з 1830 р. — часу її заснування як Харківської губернської публічної бібліотеки.

На діяльності книгозбірні позначилися особливості кожного історичного періоду, який переживала наша країна, еволюціонували її функції та завдання, розвивалася структура, зростали фонди. З плином часу, попри всі випробування, бібліотека завжди намагалася високо тримати планку любові до своїх читачів, серед яких видатні вчені, лауреати Нобелівської премії, письменники, митці, громадські діячі.

Протягом свого існування бібліотека змінила кілька адрес. Будівлю, в якій і дотепер вона розміщується, було зведено за проєктом видатного українського архітектора О.М. Бекетова у 1901 р. У цій величній споруді враховані тогочасні світові досягнення в будівництві бібліотек. Створюючи проєкт книгосховища, Бекетов розбив його суцільними перекриттями на три яруси (поверхи), кожен з яких розділений ще на три яруси «дихаючими» ґратчастими перекриттями

для підтримання мікроклімату, що сприяє збільшенню терміну служби паперу і чорнил.

Потужності книгозбірні збільшувалися шляхом зведення книгосховищ: восьмиповерхового (1929 р.), дванадцятиповерхового разом із читацьким та службовим корпусами (1980 р.).

Сьогодні в бібліотеці 7 мільйонів книг, документів, журналів, газет, з яких 60 тисяч — рідкісні видання. Серед них є такі, що належали бібліотеці Харківського колегіуму в ті часи, коли там викладав Григорій Сковорода. Це означає, що видатний філософ, ймовірно, міг тримати їх у руках.

У бібліотеці організовано понад 60 каталогів і картотек, які допомагають у пошуку необхідної інформації. Існує окремий зал каталогів, 13 читальних залів, два з яких оснащені комп'ютерами з виходом в Інтернет і Wi-Fi. Творчий клуб «Гостинна на Дворянській» щорічно звертається до фондів бібліотеки для пошуку необхідних матеріалів при підготовці виставок, конференцій, друкованих та інтернет-видань.

За матеріалами сайту ХДНБ ім. В.Г. Короленка
підготувала Л. Рубаненко

38	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
19	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
20	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
21	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
22	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
23	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
24	СУБОТА SATURDAY
25	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІННЯ SUNDAY

ВЕРЕСЕНЬ '22					
Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

26 вересня — Міжнародний день музики

Біля сквородинівського дуба

Музика — улюблене заняття Григорія Сковороди... Його вроджений хист до музики вповні розкрився у придворній капелі цариці Єлизавети, де він отримав ґрунтовну музичну освіту, розпочавши її ще у батьківському домі грою на «свіріллі». Там він із самого ранку виходив у гай і награвав на сопілці. Поступово він так удосконалив свій інструмент, що міг на ньому передавати голоси співочих птахів. З того часу музика і співи стали щоденним заняттям Григорія.

Згодом Сковорода віртуозно грав на скрипці та флейт-траверсі, бандурі й гусях, органі та лірі. Він склав духовні концерти, поклавши деякі псалми і стихири на музику. Ці твори були пройняті гармонією простою, але серйозною, що проникала в душу. Він не залишав заняття музикою і в поважному віці. Граючи і співаючи, він

Скрипка Сковороди

С. Артюшенко «Песнь 21-а».
Гравюра, 1972 р.

завжди зберігав поважність, задумливість і суворість. Флейта була його нерозлучною супутницею.

Високо цінував Г. Сковороду український народ, якому він здавався не буденною людиною, а праведником, що і своїм словом, і своїми піснями, і чудовою грою на сопілці «замовляв» душевні й сердечні рани недужих, самотніх, зневажених і убогих. «Ще й тепер, — писав Д. Яворницький, — простий люд, особливо сліпі бандуристи, добре знають Сковороду по тих піснях, що їх розспівують і нині по ярмарках, на базарах, вулицях сіл і містечок».

А сам Григорій Савич писав: «Музика великое врачество во скорбех, утіха же в печали и забава в щасті».

Наталія Мицай

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

39

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

26

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

27

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

28

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

29

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

30

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

1

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

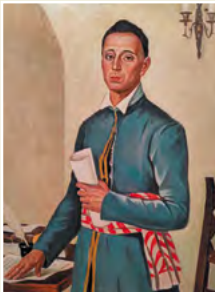
2

ВЕРЕСЕНЬ '22

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	
Нд	4	11	18	25	

30 вересня — Всеукраїнський день бібліотек

9 жовтня — День художника України

Л.В. Фітільов
«Портрет Г.С. Сковороди», 1972 р.
Із колекції ХХМ

В.Д. Чернуха «Совка і дрізд»
Іл. до збірки Г. Сковороди «Байки
Харківські. Афоризми».
1972 р. Із колекції ХХМ

Є.З. Трегуб Останні дні Сковороди.
АкрUSH з альбому-виставки «Художники
Харькова до 250-річчя з дня
народження Г.С. Сковороди». 1972 р.
Із колекції В. Грубаря і К. Мовсесян

Образотворча Сковородіана на виставці «Великі земляки: Григорій Сковорода» у Харкові

Г.С. Сковорода — найяскравіша постать в українській культурі XVIII ст.: філософ, просвітник, поет, сатирик. Його життя сповнене драматичних подій, боротьби та натхненної творчої праці, його літературні твори завжди привертало увагу художників, служили й продовжують служити для них невичерпним джерелом натхнення. Велика образотворча Сковородіана, яка не переривається вже два століття, охоплює портрети мислителя, епізоди його життя та ілюстрації до його творів.

Художники продовжують шукати «свого» Сковороду — кумира або товариша, співрозмовника, недосяжного генія й натхненного пророка або земну, життєрадісну і близьку за духом людину.

Таким різним він постав на виставці в роботах митців ХХ століття із зібрання Харківського художнього музею (ХХМ) та приватної колекції. Сплеском інтересу до цієї теми був позначений 1972 рік — рік 250-річчя від дня

народження Г.С. Сковороди. На всіх своїх портретах Сковорода абсолютно різний. Один із них — портрет роботи Л.В. Фітільова з колекції ХХМ. Перед нами, якщо повторити сказане іншими, постає образ розумної, людини доброї вдачі, яка перебуває в стані задуми.

Графік В.Д. Чернуха, надихнувшись генієм Сковороди, створив яскраві образи героїв його байок. Він з винятковим умінням наділяє героїв-тварин людськими позами, мімікою. Його твори відзначені тонкою майстерністю і виразністю, його звірі по-особливому пластичні й красномовні.

На виставці представлені 23 листи з альбому естампів «Художники Харькова до 250-річчя від дня народження Г.С. Сковороди» (колекція В. Грубаря і К. Мовсесян), що сьогодні вже є унікальними. Автори, провідні на той час майстри, а сьогодні легенди харківської художньої школи, створили своєрідну оповідь про життя мислителя. Для одних художників найважливішою стала подіяєва сторона його життєвого шляху, інших цікавила духовна складова, одні намагалися зробити зримими образи, характери, передати типажі, інші вводять у твір емоційну складову.

Життя мандрівного філософа давно вже стало легендою, а його образ високою та благородною темою в мистецтві.

Лариса Абраменко

40

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

3

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

4

ВІВТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

5

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

6

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

7

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

8

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

9

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЖОВТЕНЬ '22

Пн	3	10	17	24	31
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

8 жовтня — День юриста України

Погруддя
Г.Сковороди
в смт Бабаї,
скульптори
І.П. та С.І. Ястребови,
2014 р.

Пам'ятник, виконаний
за проектом
І.П. Кавалерідзе
(архіт. Ю. Шкодовський,
скульпт. В.Й. Сівко)

Пам'ятник в атріумі навчального комплексу
ХНПУ ім. Г. Сковороди скульпт. С. Гурбанов

Скульптурна Сковородіана Харкова XX–XXI століття

Скульптурна Сковородіана Харкова торкається найбільш яскравих і значущих зразків образотворчої пластики, що втілює образ пророка-апостола. Найбільш яскравий взірець — пам'ятник, виконаний за проектом І.П. Кавалерідзе і встановлений 1992 р. на Соборному узвозі м. Харкова (архіт. Ю. Шкодовський, скульпт. В.Й. Сівко). Пластична драматургія тут не знає напруженості пози, зайвої атрибутивності, романтизації. Чіткість об'євів, їх гармонійне узагальнення, органічне поєднання фігури з навколишнім середовищем характерні для цієї композиції. Традиція І. Кавалерідзе знаходить своє продовження у творах інших художників. Одним із них є робота І.П. Ястребова: 4-метровий пам'ятник 1982 р. із бетону і кованої міді в атріумі навчального комплексу ХНПУ ім. Г. Сковороди (замінена в наслідок руйнації у 2011 р. на скульптуру С. Гурбанова; зараз у Золочівському р-ні) та мармурове погруддя 2013 р. в смт Бабаї, скульпторів І.П. та С.І. Ястребових. Обидва твори зберігають змістовну значущість образу філософа, звертаються до ідеалів просвітництва та мають високу піднесеність образного рішення. Погруддя в смт Бабаї це яскравий зразок вербально-візуального синтезу

і психологічної автентики. Серед інших творів — бронзова фігура роботи С. Гурбанова в атріумі ХНПУ, де поет зображений молодим і крокуючим. Скульптура динамічна, експресивна, хоча, на відміну від попередньої, зберігає риси станковізму. Тут образ Г. Сковороди наближений до сучасника і втілює мотив окриленої думки, звернутої в майбутнє. У жовтні 2021 у селі Мислителів як символ співдружності України, Казахстану і Азербайджану встановлено портретний портрет, де домінантою є ще один гурбанівський образ Сковороди. Лаконічна стела Л.О. Твердянської (рожевий граніт, 1978 р., врізаний рельєф) була встановлена на подвір'ї Покровського монастиря. Належачи до «суворого стилю», вона радше мала інформативну, ніж пластичну і змістовну функцію. Яскравим втіленням пластичної драматургії у миській Сковородіані є ростова фігура поета-філософа роботи В.С. Кочмара, установлена 2017 р. у «Саду скульптур» на вул. Максиміліанівській. Сповнена медитативної зосередженості, постає поета передає молитовний діалог з Богом, психологічну заглибленість, хоча дещо романтично і узагальноно потрактовує портретну фізіогномію Г.С. Сковороди. У ній закарбований аскетизм і мислетворчість філософа, життя якого було спрямоване на ствердження християнських чеснот.

Олег Коваль

41	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
10	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
11	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
12	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
13	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
14	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
15	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
16	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

14 жовтня — День захисників і захисниць України

ЖОВТЕНЬ '22

Пн	3	10	17	24	31
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

Село Одрада
на геометричному плані
1794 року

Річка Берека біля села Одрада.
Цією дорогою міг пройти
Сковорода у 1781 році

Автограф
Петра Івановича Ковалинського

Маєток Петра Ковалинського — Одрада

Подорожуючи до Таганрогу, Григорій Савич Сковорода неодмінно проходив повз маєток Одрада, який належав його учневі Петру Івановичу Ковалинському. Він був сином священника церкви Різдва Богородиці села Олексіївка, після закінчення колегіуму обрав військову службу. Служив при Грузинському дворі, дійсний статський радник, у відставку вийшов у 1816 році, мав дерев'яний будинок у центрі міста Харкова. Помер у 1829 році. Від дружини Меланії Григорівни мав дітей Платона, Аделаїду та Єлисавету.

Сучасне село Одрада належить до Олексіївської громади Лозівського району Харківської області і взагалі нічого на має спільного із маєтком Одрада часів Ско-

вороди. Показчик із назвою села встановлений так, що стара Одрада не входить в територію села, а саме там був маєток Петра Ковалинського, де Григорій Савич мав би відпочивати перед тим, як вирушити далі до іншого маєтку Ковалинських під час подорожі до Таганрогу.

Перша дерев'яна Петропавлівська церква у селі була побудована у 1798 році вже після смерті Сковороди коштом Петра Ковалинського. А за часів Сковороди у маєтку вже існував дерев'яний панський будинок на фундаменті із дикого каменю.

Сьогодні на місці маєтку Петра Ковалинського — зарослі та запустіння.

Андрій Парамонов, Вячеслав Горбоносов

42

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

17

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

18

ВІТРОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

19

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

20

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

21

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

22

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

23

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЖОВТЕНЬ '22

Пн	3	10	17	24	31
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

Вид на Лопанський міст. Ліворуч — колишня аптека. Фото В. Досєкіна, до 1870 р.

Проект надбудови 2-го поверху колишнього будинку аптеки, а пізніше — садиби Масловичів. 1871 р.

Аптека, де працював П. Піскуновський і бував Г. Сковорода. Збереглася у надбудованому вигляді (Клубний пров., 4)

Григорій Сковорода, Петро Піскуновський та інші

Де б не жив Григорій Сковорода, завжди навколо нього утворювався дружній гурток. У Харкові таким місцем, де часто можна було побачити філософа, був будиночок аптекаря Петра Піскуновського за Лопанським мостом на вулиці, яка тоді йменувалася то Полтавською дорогою, то Валківським трактом. У гуртку шанувальників мислителя були купці Артем Карлов, Степан Курдюмов, Георгій Урюпін, інколи бував письменник і педагог Жан Вернет.

1780 року Піскуновський став керівником казенної аптеки Слобідсько-українського «Приказа общественного призрения». Здібний, енергійний організатор і відмінний знавець своєї справи, він перетворив аптеку на справжню фармацевтичну лабораторію, поліпшив забезпечення лікарськими засобами державних інституцій краю. За його

участю П.А. Ярославський побудував будинок аптеки (він зберігся у перебудованому вигляді) у провулку, який і називався Аптекарьським. Пам'ять про цю людину залишилася у топонімах: Піскуновська вулиця, Піскуновський провулок, Піскуновська левада, Піскуновка.

Будинок, де мешкав Петро Федорович, не зберігся, але Сковорода заходив до нього і в аптеку, бо цікавився медициною, про що свідчить лист Григорія Савича з Великого Бурлука від 10 червня 1790 р.: «Найдорощий друже Петре! Коли б я не знав ширості й простоти твого духа, то я б ніколи не звернувся до тебе й не турбував би тебе! <...>. Пришли мені, будь ласка, хоч один пучок золототисячника або Бенедиктової трави. Настоїмо його на вині або на сикері. Коли приллещ, зробиш нам дуже велику послугу. Прощай! Вдячний за твою дружбу і другокорядний серед твоїх друзів. Старець Григор[ій] Вар-Сава Сковорода».

Михайло Крasicнов

43

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

24

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

25

ВІТОРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

26

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

27

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

28

П'ЯТИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

29

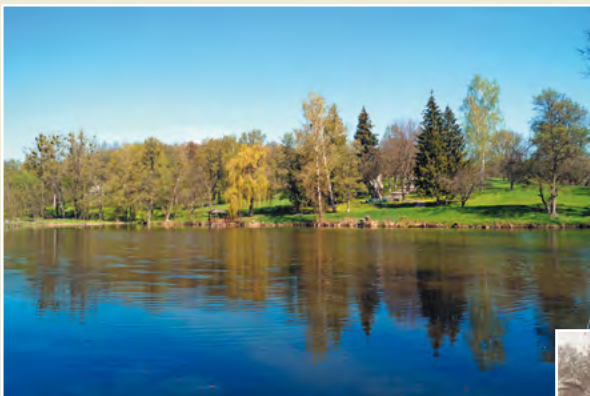
СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

30

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

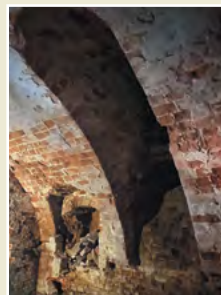
ЖОВТЕНЬ '22

Пн	3	10	17	24	31
Вт	4	11	18	25	
Ср	5	12	19	26	
Чт	6	13	20	27	
Пт	7	14	21	28	
Сб	1	8	15	22	29
Нд	2	9	16	23	30

Садоба Андрія Ковалевського, фото В. Горбоносова, 2021 рік

Підвал садибного будинку Андрія Ковалевського. Фото Л. Рубаненко, 2021 р.

Могила Григорія Сковороди. Фото 1926 року

Андрій Ковалевський

В контексті розвідки шляхів Григорія Сковороди важливим є представник шостого покоління — Андрій Іванович Ковалевський, якому наприкінці вісімнадцятого століття належав хутір Іванівка, що 1793 року став повноцінним селом. В Іванівці Григорій Савич гостював неодноразово, а не лише в рік своєї смерті. Мандрівний філософ Григорій Сковорода мав вплив на подружжя Ковалевських і на синів Варвари Яківни — Василя Каразіна та Петра Ковалевського. Про Андрія Івановича відомо небагато. Історики згадують лінію Григорія Васильовича Ковалевського, який був одним із харківських сотників у 30–40-х роках

XVIII ст. Його син Іван починав службу в регулярних ротах 30-х роках XVIII ст. старшим вахмістром, потім осавулом Харківського полку, полковим суддею, претендентом на харківське полковництво 1757 року. Він скупив чимало земель у Харківському полку, ймовірно, йому належали землі поблизу Вільшани, у тому числі ті, де згодом постала Іванівка. Відомо також, що нащадки Ковалевських після жовтневого перевороту 1917 року емігрували у Францію. На Слобожанщині Ковалевські залишили по собі маєток у Сковородинівці (Іванівці, Пан-Іванівці), де знайшов останній прихисток Григорій Сковорода.

Євген Маслов

44	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
31	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
1	ВІТРОК ВТОРНИК TUESDAY
2	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
3	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
4	П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
5	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
6	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ЛИСТОПАД '22

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Преображенська церква села Іванівка. Фото С. Таранушенка, 1910 р.

Схема частини маєтку в с. Сквородинівка з показанням наплічки Ковалівських та могили Сквороди, 1922 рік

Священник Преображенської церкви с. Іванівка біля могили Григорія Сквороди. Фото С. Таранушенка, 1910 р.

Іванівка — останній притулок Григорія Сквороди

У 1792 році Варвара Яківна Ковалевська продала маєток Іванівка своєму чоловіку — підполковнику Андрію Івановичу Ковалевському. Він вирішив зробити його головним родовим маєтком, для чого збудував нову дерев'яну Преображенську церкву та каплицю-усипальницю, кам'яний будинок, цегляний завод, винокурню, розбив сад. Григорій Скворода пожив в Іванівці вперше у 1790 році. Мабуть, для цього йому прийшлося зустрітися із володаркою Варварою Ковалевською, у першому шлюбі — Каразіною, у маєтку Кручик. Саме з Іванівки Скворода пише 26 вересня 1790 року листа Михайлові Ковалінському, у якому подає реєстр творів і описує, у кого з його друзів вони зберігаються. Мабуть восени 1793 року Григорій Савич прибув до Іванівки в маєток Ковалевських, де зимував. Тут писали портрет Сквороди, писали листи друзям. Мабуть,

9 листопада 1794 р. — день смерти Григорія Савовича Сквороди

у травні чи на початку червня 1794 року Скворода вийшов з маєтку Андрія Ковалевського до свого друга і учня Михайла Ковалінського у село Хотостове. Звідти він повернувся в Іванівку восени того ж 1794 року. Саме тут Григорій Савич і помер 29 жовтня 1794 року за старим стилем. До цього часу невідомо, священник з якого храму відспівував Сквороду, мабуть, це був протоієрей соборного храму з Вільшани.

Поховали Григорія Савича в Іванівці, але перше місце поховання не збереглося. Чи то у 1816, чи то у 1874 році його могилу було перенесено до склепу-усипальниці родини Ковалевських, де вона знаходиться і зараз.

У 1922 році село Іванівка (Пан-Іванівка) отримало нову назву на честь 200-річчя з дня народження Григорія Савича Сквороди — Сквородинівка.

Сьогодні у колишньому маєтку Ковалевських діє Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сквороди.

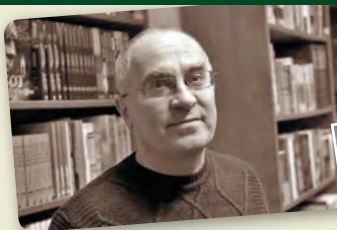
Андрій Парамонов

45	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
7	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
8	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
9	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
10	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
11	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
12	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
13	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСІННЯ SUNDAY

ЛИСТОПАД '22

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

17 листопада — Всесвітній день філософії

Леонід Володимирович Ушкалов,
доктор філологічних наук,
український літературознавець
і письменник

ЛОВИТВА НЕВЛОВНОГО ПТАХА:
ЖИТТЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
Леонід Ушкалов

Книги дослідників
життя Григорія
Сковороди

Філософія Г. Сковороди

Сковорода не дуже турбувався про долю своїх творів — спаливав, залишав їх друзям у рукописі, не намагався видати і потримати в руках книгу з власним прізвищем на обкладинці. І не тому, що він не усвідомлював цінності викладених там думок. Просто для нього філософія була не тільки інтелектуальною вправою чи забавкою, а екзистенційною потребою, самим способом існування, і Сковорода залишив нам не тільки і не стільки тексти (які здатні певною мірою зрозуміти лише фахівці), а... самого себе — свій образ філософствування, сутність якого знає кожен школяр: «Світ ловив мене, та не вплимав», — іронічну і горду автоепітафію. Цілком логічно Мирослав Попович назвав свою монографію «Григорій Сковорода: філософія свободи», бо дійсно — саме про це всі філософські та художні твори слов'янського генія. І коли Сковорода розмірковує над тим, що таке щастя,

він теж говорить про свободу: воно ні від чого зовнішнього не залежить, отже кожен може бути щасливим, а значить — вільним. Коли у нього йдеться про «сродну працю» чи про так званий кордоцентризм («філософію серця») — це теж про те, як бути вільним за будь-яких обставин.

Визначний харківський дослідник спадщини Г. Сковороди Леонід Ушкалов, який влучно назвав спроби зрозуміти мудрість нашого земляка «ловитвою невловного птаха», зазначав, що Григорія Савича давно і слушно охрестили «філософом себепізнання». Недарма ж його називають «українським Сократом» або «українським Епікуром». Обидва грецькі філософи мали своїм девізом «Пізнай самого себе!» і жили, як учили. І Сковорода теж написав власним життям свій найкращий філософський твір.

Михайло Красинов

46

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

14

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

15

ВІТРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

16

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

17

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

18

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

19

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

20

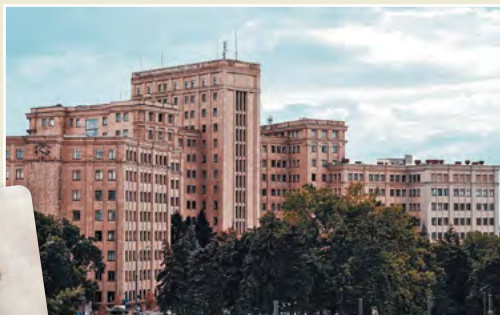
НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛИСТОПАД '22

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Імператорський Харківський університет 1905 р. (із книги «Альбом к столетию (1805–1905) Императорского Харьковского университета. Харьков, 1905». (ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна)

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Василь Каразін з дружиною (із книги «Сочинения, письма и бумаги В.Н. Каразина. Харьков, 1910» (ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна)

Григорій Сковорода і родина Каразіних

Варвара Яківна Ковалевська, за першим чоловіком Каразіна, — мати засновника Харківського університету Василя Назаровича Каразіна. При народженні Василя мати дала йому на честь Богдана Хмельницького — Богдан. У святцях місцевого свещенника таке ім'я не значилося, і він охрестив Богдана Василем. І, скажемо так, своєю діяльністю Василь Каразін блискуче підтвердив своє перше ім'я. Варвара Яківна, жінка виняткових душевних якостей, була начитаною і освіченою, вона запрошувала до Кручика найвидатніших та неординарних представників харківського провінційного товариства. Звичайно, це вплинуло на виховання та світогляд її синів — Василя та Івана Каразіних.

Рано овдовівши, Варвара Яківна у 1784 році одружилася зі своїм кузеном Андрієм Івановичем Ковалевським і вже у Пан-Іванівці продовжила збирати українську еліту. Серед її представників був Григорій Савич Ско-

ворода, який часто гостював у Ковалевських, мав у них свою «кімнатку», де зберігав папери та твори. 29 жовтня 1794 р. мандрівний філософ закінчив свої дні в маєтку Ковалевських.

Г. Сковорода поважав Варвару Яківну, жінку розумну та благочестиву, і мав винятковий вплив не лише на її чоловіка, а й на двох синів Варвари Яківни: Василя (Каразіна) та Петра (Ковалевського), а також на її двоюрідного брата, Петра Івановича Ковалевського. Згодом вони візьмуть активну участь у створенні Харківського університету, а Василь Назарович Каразін справедливо вважається його засновником. Саме завдяки старанням Василя Каразіна було відкрито перший у Східній Україні світський навчальний заклад, що дав змогу Харкову з провінційного містечка перетворитися в передовий центр освіти й науки.

Ірина Кононенко

47

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

21

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

22

ВІТРОК
ВТОРНИК
TUESDAY

23

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

24

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

25

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

26

СУБОТА
СУБОТА
SATURDAY

27

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ЛИСТОПАД '22

Пн	7	14	21	28	
Вт	1	8	15	22	29
Ср	2	9	16	23	30
Чт	3	10	17	24	
Пт	4	11	18	25	
Сб	5	12	19	26	
Нд	6	13	20	27	

Про батьківський край Григорія Сковороди

Чорнухи — батьківщина Г.С. Сковороди. Це відомий факт. Ціла низка документів, включаючи «Життя Григорія Сковороди», написане у 1794 році Михайлом Ковалинським (другом і першим біографом), тому свідчення. Тут до сьогодні протікає (на жаль, зміліла) річка Многа, тут укриваються весняним цвітом ті ж «балки, і горби, і пагорки» (Г. Сковорода). На батьківщині Сковороди, у містечку Чорнухи, є місце, яке, за посиланням на спогади сквородинознавця і автора першого пам'ятника філософу, установленого в Чорнухах у 1922 році, Івана Кавалерідзе, називається місциною розташування садиби батьків філософа — Сави та Пелагеї. Вона знаходиться за якихось 20 м від меморіальної садиби Г.С. Сковороди на місці Міністерської школи, відкритої 1903 року. У 1972 році (до 250-річчя від дня народження) на батьківщині Григорія Сковороди учасниками урочистостей закладена Ювілейна дубова алея.

Горлова гора — особлива координата в житті філософа. Це відправна точка духовних і життєвих шукань за межами батьківських Чорнух. Колись, за легендами, на горі знаходилося давнє укріплення. Через гору пролягав шлях до Красногірського монастиря і розташованих поруч сіл. Тут установлено пам'ятний знак Григорію Сковороді з граніту до 290-річчя від дня його народження. І в цьому ж році, до прийдешнього 300-літнього ювілею філософа закладено дубову діброву з трьох сотень дерев. А ще, з пагорба відкривається гарна панорама села.

Микола Соляник

3 грудня
1722 р. —
день
народження
Григорія
Савича
Сковороди

Фото
В. Горбоносова,
2021 р.

В. СкІп 2021 р.

Г. Носачов «Село Чорнухи. Батьківщина Г.Сковороди». 1972 р. Альбом-виставка «Художники Харкова до 250-річчя з дня народження Г.С. Сковороди»

48

ТИЖДЕНЬ
НЕДЕЛЯ
WEEK

28

ПОНЕДІЛОК
ПОНЕДЕЛЬНИК
MONDAY

29

ВІТРОК
ВТРОНИК
TUESDAY

30

СЕРЕДА
СРЕДА
WEDNESDAY

1

ЧЕТВЕР
ЧЕТВЕРГ
THURSDAY

2

П'ЯТНИЦЯ
ПЯТНИЦА
FRIDAY

3

СУБОТА
СУББОТА
SATURDAY

4

НЕДІЛЯ
ВОСКРЕСЕНЬЕ
SUNDAY

ГРУДЕНЬ '22

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

Чорнухинський літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди

Чорнухинський історико-краєзнавчий музей з меморіальною садибою батьків Г.С. Сковороди відкрито в 1972 році до 250-ї річниці з дня народження філософа. 1995 року його перейменовано і перепрофільовано в літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди. З цього року розпочалося нове наповнення і нове життя музею. Він стає для відвідувачів точкою відліку духовних шукань, шляхів пізнання себе істинного. Оаза затишного козацького побуту (меморіальна садиба батьків філософа) повертає до славного минулого нашого краю та до думки про «помірну достатність у всьому» за Григорієм Сковородою, зважаючи на простоту і раціональність умов проживання.

Музей радо приймає шукачів істини, які звернулися до глибин мудрості Григорія Сковороди та хочуть вдихнути на повні груди повітря його батьківських Чорнух, ступити на землю його дитинства. Життя музею — це глибинний зв'язок з козацьким минулим містечка, у якому народився і «став на крило» геніальний син Гетьманщини — Григорій Сковорода, та його тихою надмудрістю, у яку поринаєш, переступивши музейний поріг літературної частини.

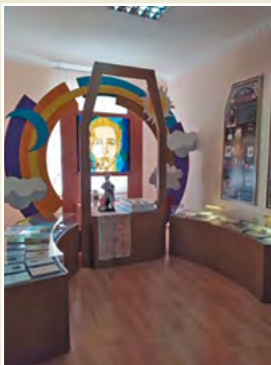
Ансамбль Чорнухинського літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди включає літературну частину, меморіальну садибу, філософсько-рекреаційну зону «Сад Божественних пісень» та галерею мистецтв.

Докладніша інформація про музей представлена на його сторінці у фейсбуці

Микола Соляник

Перший пам'ятник Г.С. Сковороди в Чорнухах. Скульпт. І.П. Кавалерідзе. Із колекції музею

Експозиція музею

Меморіальна садиба Г. Сковороди

В. Скіп. Запрошення на відкриття виставки в Чорнухах

49	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
5	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
6	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
7	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
8	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
9	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦА FRIDAY
10	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
11	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ГРУДЕНЬ '22

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

Художниця
Ольга Гриценко

Художник Генрі Ягодкін На пленері

Майстер-клас від художника
Костянтина Павлишина

Ю.Грачик
«Шлях
Сковороди».
2010 р.

Г. Ягодкін «Ранок. Дитинство Сковороди».
2015 р.

К. Павлишин «Благословенні ви,
сліди...». 2011 р.

Пленери «Чорнухинська Сковородіана»

2010 рік став точкою відліку художніх пленерів «Чорнухинської Сковородіани» на батьківщині Григорія Сковороди. 12 липня 2010 року розпочав роботу перший пленер художників Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури з м. Києва.

Згодом, у жовтні цього ж року, виставка творчих робіт учасників I пленеру «Чорнухинська Сковородіана» була презентована в музеї-квартирі Павла Тичини у Києві.

Вересневими днями 2011 року розпочав свою роботу другий творчий пленер «Чорнухинська Сковородіана». У рамках цього проєкту художниками були проведені два майстер-класи для шкільної молоді, які стали традиційними. Один — на підрум'яненій осінніми бар-

вами Сковородинівській садибі, інший, для учасників гуртка «Юний художник», — на подвір'ї земської школи. Однією з перших акцій ушанування пам'яті нашого земляка Григорія Сковороди у 2012 році до його 290-ї річниці від дня народження стала художня виставка «Людина на всі часи», розгорнута в галереї мистецтв імені Олени Замостян у стінах Києво-Могилянської академії. Серед відомих художників — Костянтин Павлишин та Олександр Піддубний, які були учасниками першого та другого пленерів «Чорнухинська Сковородіана» зі своїми роботами, написаними на Чорнухинщині.

Щорічні пленерні зустрічі художників на батьківщині Сковороди тривають до цього року. Винятком став 2020 рік. У 2021 році пройшов ювілейний 10-й пленер «Чорнухинської Сковородіани».

Микола Соляник

50	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
12	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
13	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
14	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
15	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
16	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
17	СУБОТА СУББОТА SATURDAY
18	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

ГРУДЕНЬ '22					
Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

«Український вестник» — журнал, у якому було надруковано статті Вернета і Гесса де Кальве про Сковороду

Слобожанські дослідники біографії та творчості Г.С. Сковороди

Непересічна особистість філософа-мандрівника Григорія Сковороди викликала зацікавлення в усі часи, і тому дослідників його життя та творчості було багато. Серед них — і ти, чие життя так чи інакше пов'язане з Харковом та Харківщиною.

Відомо, що першим біографом був учень та друг філософа — Михайло Ковалинський. Але він не єдиний, хто особисто знав філософа та залишив твори, пов'язані з життям та творчістю Сковороди. У 1817 році в «Українському вестнику» під загальною назвою «Сковорода, український філософ» виходять два нариси: «Сковорода — циник нашнього століття» Густава Гесса де Кальве і «Лопанський мост — отвірчик из воспоминаний о Харькове» Івана Вернета. Обидва вони написані іноземцями, що обрали своєю другою батьківщиною Слобожанщину.

Якщо Гесс де Кальве — австрійський музикант, доктор Харківського університету, мінералог, журналіст, письменник та зять доброго знайомого Сковороди Іллі Мечникова — не був особисто знайомим з українським філософом, то Іван Вернет (він же — Жан Верне, уродженець Монбе-

Ізмаїл Срезневський
(1812–1880)

Григорій Данилевський
(1829–1890)

Олександра Єфименко
(1848–1918)

Анастасія Ніженець
(1902–1992)

льєра (Франція) вів з ним філософські бесіди та перейняв від нього дух філософа-мандрівника, пішки обійшовши Слобожанщину.

У XIX столітті відомий учений — філолог, етнограф, професор Харківського університету Ізмаїл Іванович Срезневський — збирає спогади людей, які знали Сковороду особисто; у 1835 році в альманасі «Утренняя звезда», виданому в Харкові, опубліковані його «Отрывки из записок о старце Григории Сковороде». А через три роки виходить у світ його повість «Майор, майор!», де Сковорода є головним героєм. Інший відомий харківець — письменник Григорій Петрович Данилевський у середині XIX ст. спілкувався з багатьма особами, у яких збереглися якісь документи про Сковороду; результатом стала докладна біографія філософа, яка має першорядне значення для тих, хто вивчає життя Сковороди.

Перша в імперії жінка-професор — харків'янка Олександра Яківна Єфименко — у статті до 100-річчя з дня смерті Сковороди аналізує його творчий спадок як мислителя. І нарешті, у XX столітті ще одна жінка-харків'янка Анастасія Максимівна Ніженець, літературознавець, кандидат філологічних наук — присвятила своє життя не тільки вивченню біографії мандрівного філософа та його творчості, але й дослідженню місць, пов'язаних з перебуванням Сковороди на Харківщині та увічненню його пам'яті.

Інна Можейко

51	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛЯ WEEK
19	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
20	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
21	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
22	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
23	П'ЯТНИЦЯ П'ЯТНИЦЯ FRIDAY
24	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
25	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬЕ SUNDAY

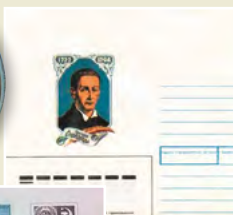
25 грудня — Різдво Христове (католицьке)

ГРУДЕНЬ '22

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

Зображення Г.С. Сковороди користувалося популярністю в усі часи. У радянській Україні, було багато зображень борця за трудовий нарід на поштових марках, конвертах, значках. За часів Незалежності він став мати ціну і бути мрією. Існує срібна монета 1 мільйон карбованців 1996 року і купюра 500 гривень (в обігу з 2006 року). Ім'ям видатного філософа названо багато установ, музеїв, навчальних закладів тощо. Інститут філософії НАН України, Харківський педагогічний інститут, Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет, Всеукраїнський народний університет українознавства, Чорнухинська загальноосвітня школа, село Сковородинівка, Чорнухинська центральна районна бібліотека та інші. Але прикро, що місто Харків, центр Слобожанщини, який безпосередньо пов'язаний із життям всевітнього відомого філософа, має невелику вулицю, названу на честь Сковороди. Вулиця завдовжки 300 метрів, розташована на відстані 1 км від Кільцевого шляху і перебуває у такому ж стані, як в часи Григорія Савича. Немає асфальту і освітлення, газу і водопроводу. Є ще Сковородинівська вулиця довжиною 100 метрів і Сковородинівський провулок аж 200 метрів. Розташовані вони також на Холодній горі, біля вулиця Терехівської, і також не мають асфальтового покриття. У січні 2021 року на сайті Харківської міської ради було опубліковано петицію про перейменування Московського проспекту на честь Григорія Сковороди. «Перейменувати проспект Московський у проспект Григорія Сковороди. Неварто Харкову — славному українському місту мати спогади про столицю держави-агресора і окупанта. Увічнити ім'я видатного українського філософа-мандрівника, життєві шляхи якого перетиналися також і в Харкові», — написано у ній. Але досі нічого не змінилося.

Дмитро Харченко

52	ТИЖДЕНЬ НЕДЕЛІ WEEK
26	ПОНЕДІЛОК ПОНЕДЕЛЬНИК MONDAY
27	ВІТОРОК ВТОРНИК TUESDAY
28	СЕРЕДА СРЕДА WEDNESDAY
29	ЧЕТВЕР ЧЕТВЕРГ THURSDAY
30	П'ЯТНИЦЯ ПЯТНИЦА FRIDAY
31	СУБОТА СУБОТА SATURDAY
1	НЕДІЛЯ ВОСКРЕСЕНЬ SUNDAY

1 січня — Новий рік

ГРУДЕНЬ '21

Пн	5	12	19	26	
Вт	6	13	20	27	
Ср	7	14	21	28	
Чт	1	8	15	22	29
Пт	2	9	16	23	30
Сб	3	10	17	24	31
Нд	4	11	18	25	

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗГОВІР

Текст: Людмила Василенко

ПАМ'ЯТНИКИ, КОТОРІ ОБ'ЄДИНЯЮТ

Достоїнств державства складаються з кожного міста. В прагненні к єдинству і при збереженні різноманітності можна зробити Україну єдиною і процвітаючою. Так вважає Людмила Рубаненко, автор і організатор цілого ряду культурних проєктів, керівниця культурно-делового центру корпорації «К Рубаненко і партнери».

Розговор о консолидируючих началах в Украине состоялся в преддверии 200-летнего юбилея Тараса Шевченко, который не обошелся без приятных сюрпризов. Но началась беседа с того, что волновало в эти дни всех украинцев.

— Людмила Васильевна, вы были активным участником политического процесса начала 90-х годов. Но тогда все проходило мирно, и мы этим гордились все годы Независимости. Как сохранить мир сейчас?

— Прежде всего, найти объединительные звенья между Восточной и Западной Украиной.

— Что может служить объединительным звеном?

— Имена выдающихся людей, почитаемых и в западных, и в восточных регионах Украины. Приведу пример из 90-х. Несмотря на начинавшуюся гиперинфляцию, безработицу, горисполком и облсполком в 1992 г. приняли решение о совместном финансировании установки памятника Григорию Сковороде. Будучи начальником городского управления бюджета и финансов, я занималась вопросами финансирования его установки и благоустройства прилегающей территории.

Христианский философ Сковорода проповедовал вечные ценности всего сущего. Его мироздание — это вселенная-макрокосмос, который состоит из бесконечного количества миров. Но это также микрокосмос — малый мир человека. Он называет и третий мир — это символы, или Библия. Было удивительно, что город не поставил памятник великому земляку. В трудные 90-е годы эту ошибку исправили. Монумент поставили в сквере у Покровского монастыря, откуда открывается вид на старый Харьков и где собирается творческая интеллигенция. Он олицетворяет свободу мысли и деаний харьковчан — это настоящая достопримечательность Харькова. Я горжусь, что имею отношение к его установке.

Из интервью Людмилы Рубаненко в журнале «Губерния», март, 2014

Корпорація «Консалтингова група «Рубаненко і партнери»

Ю. Чигирин, 5, м. Харків, 61001, Україна

тел. / факс: (057) 728-57-27

вул. Антоновича, 13, офіс 7, м. Київ, 01004, Україна

тел. / факс: (044) 287-36-70

вул. Левітана, 118, м. Одеса, 65114, Україна

Тел. (048) 787-32-67

office-rubanenko@ukr.net

www.rubanenko.biz.ua

ТОВ
«Аудиторська
фірма
«Харків»

БАССОНЕЛІ

ТОВ
«Українська
аудиторська
служба»

2 • 0 • 2 • 3

	СІЧЕНЬ ЯНВАРЬ JANUARY	ЛЮТИЙ ФЕВРАЛЬ FEBRUARY	БЕРЕЗЕНЬ МАРТ MARCH	КВІТЕНЬ АПРЕЛЬ APRIL	
Пн	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24	Mo
Вт	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25	Tu
Ср	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26	We
Чт	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27	Th
Пт	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28	Fr
Сб	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29	Sa
Нд	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30	Su
	ТРАВЕНЬ МАЙ MAY	ЧЕРВЕНЬ ИЮНЬ JUNE	ЛИПЕНЬ ИЮЛЬ JULY	СЕРПЕНЬ АВГУСТ AUGUST	
Пн	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	Mo
Вт	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	Tu
Ср	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	We
Чт	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31	Th
Пт	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	Fr
Сб	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	Sa
Нд	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	Su
	ВЕРЕСЕНЬ СЕНТЯБРЬ SEPTEMBER	ЖОВТЕНЬ ОКТАБРЬ OCTOBER	ЛИСТОПАД НОЯБРЬ NOVEMBER	ГРУДЕНЬ ДЕКАБРЬ DECEMBER	
Пн	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	Mo
Вт	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	Tu
Ср	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	We
Чт	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	Th
Пт	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	Fr
Сб	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	Sa
Нд	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	Su

Авторський колектив

1. Абраменко Лариса
2. Багалій Ольга
3. Більченко Інна
4. Боброва Марина
5. Гельмінтінов Андрій
6. Горбоносів Вячеслав
7. Долженко Олена
8. Єлагіна Олена
9. Коваль Олег
10. Кононенко Ірина
11. Красіков Михайло
12. Лопатько Володимир
13. Маслов Євген
14. Мицай Наталія
15. Можейко Інна
16. Оглоблін Володимир
17. Победіна Анна
18. Парамонів Андрій
19. Радіоненко Тетяна
20. Рубаненко Леонід
21. Рубаненко Людмила
22. Скіп Володимир
23. Соляник Микола
24. Харченко Дмитро
25. Шевцова Олена

Напершій сторінці:

Ю.М. Любавін «Г.С. Сковорода в Бабаїях». П., о. 120 х 150, 1972 р.
Із колекції Національного музею Г.С. Сковороди

© Корпорація «Консалтингова група «Рубаненко і партнери», 2021

© «Майстерня Скіпів», дизайн, 2021

© ТОВ «Золоті сторінки», Харків, 2021

ISBN 978-966-400-563-7